طه سُورة ގެ މާނަ

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورة طه | އާޔަތުގެ ޢަދަދު (١٣٥)

طه ﴿١﴾ مَآ أَنزَلْنَا عَلَيْكَ ٱلْقُرْءَانَ لِتَشْقَىٰٓ ﴿٢﴾ إِلَّا تَذْكِرَةً لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٣﴾ تَنزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ ٱلْأَرْضَ وَٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلْعُلَى ﴿٤﴾
ٱلرَّحْمَٰنُ عَلَى ٱلْعَرْشِ ٱسْتَوَىٰ ﴿٥﴾ لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَمَا تَحْتَ ٱلثَّرَىٰ ﴿٦﴾ وَإِن تَجْهَرْ بِٱلْقَوْلِ فَإِنَّهُۥ
يَعْلَمُ ٱلسِّرَّ وَأَخْفَى ﴿٧﴾ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ لَهُ ٱلْأَسْمَآءُ ٱلْحُسْنَىٰ ﴿٨﴾ وَهَلْ أَتَىٰكَ حَدِيثُ مُوسَىٰٓ ﴿٩﴾

ލަފްޒީ މާނަ

طه ﴿١﴾ = އޭ ފިރިހެނާއެވެ. / އޭ އިންސާނާއެވެ. (މީގެ މުރާދަކީ محمّد صلّى الله عليه وسلّم އެވެ.)❁ مَآ أَنزَلْنَا
عَلَيْكَ = ތިޔަ ރަސޫލާގެ ކަލޭގެފާނު މައްޗަށް ބާވައިލެއްވީމެވެ. ❁ ٱلْقُرْءَانَ = މި ކީރިތި قرآن . ❁
لِتَشْقَىٰٓ ﴿٢﴾ = ކަލޭގެފާނު ތަޢަބުވުމަށްޓަކައެއް / އުނދަގޫވުމަށްޓަކައެއް ނޫނެވެ. ❁ إِلَّا تَذْكِرَةً = ހަނދާންކޮށްދިނުމަށް عبرة
حاصل ކުރުމަށްޓަކައެވެ. (وعظ نصيحة ދިނުމަށްޓަކައެވެ) ❁ لِّمَن يَخْشَىٰ ﴿٣﴾ = ބިރުވެތިވާ މީހަކަށް. ❁ تَنزِيلًا
= ބާވައިލެއްވުމަކަށް -/ ބާވައިލެއްވީއެވެ. ❁ مِّمَّنْ خَلَقَ ٱلْأَرْضَ = ބިންހެއްދެވި ކަލާނގެ حضرة ން. ❁
وَٱلسَّمَٰوَٰتِ ٱلْعُلَى ﴿٤﴾ = އަދި މަތިވެރިވެގެންވާ އުޑުތަކާއި. ❁ ٱلرَّحْمَٰنُ = رحمن ވަންތަ الله . ❁ عَلَى
ٱلْعَرْشِ ٱسْتَوَىٰ ﴿٥﴾ = عَرْشِ މަތީ استواى ވެވޮޑިގެންވިއެވެ. لَهُۥ = އެކަލާނގެއަށް خاصّ ވެގެންވެއެވެ. ❁
مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ = އުޑުތަކާއި ބިމުގައިވާހައިތަކެއްޗާއި.❁ وَمَا بَيْنَهُمَا = އަދި އެދެމެދުގައިވާ
ތަކެއްޗާއި. ❁ وَمَا تَحْتَ ٱلثَّرَىٰ ﴿٦﴾ = އަދި ފަސްތަޅުގެ ދަށުގައިވާ ތަކެއްޗާއި. ❁ وَإِن تَجْهَرْ بِٱلْقَوْلِ = އަދި
ކަލޭގެފާނު ބަސްފުޅުގެ އަޑުފުޅު ގަދަކޮށްލެއްވިޔަސް. (އަދި މަޑުކޮށްލެއްވިޔަސް) ❁ فَإِنَّهُۥ يَعْلَمُ = ފަހެ
ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ ٱلسِّرَّ وَأَخْفَى ﴿٧﴾ = ސިއްރާއި އަދި ވަކިހާ. ❁ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ
إِلَّا هُوَ = އެކަލާނގެއި ފިޔަވައި حقّ އަޅުކަންވާ إله އަކު އެކަލާނގެކަމުގައިވާ الله އެވެ. ❁ لَهُ ٱلْأَسْمَآءُ
ٱلْحُسْنَىٰ ﴿٨﴾ = އެންމެ ރިވެތި ރަނގަޅު ނަންފުޅުތައް خاصّ ވެގެންވަނީ އެކަލާނގެއަށެވެ.❁ وَهَلْ أَتَىٰكَ =

އަދި (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނުންގެ އަރިހަށް އައިސްއެވެ. (ކަލޭގެފާނަށް އެނގިވަޑައިގެންނެވިތޯއެވެ.) ❁

حَدِيثُ مُوسَىٰ ﴿٩﴾ = موسى (عليه السّلام) ގެ ވާހަކަ. ❁

إِجْمَالِي މާނަ

(١) މި كلمة ގެ މާނައަކީ އޭ ފިރިހެނާއެވެ. މިއީ سُرِيَانِي ބަހުން ކަމަށްވެއެވެ. އަދި نَبْطِي ބަހުންނަމަ އޭ އިންސާނާއެވެ. މި كلمة އިން މުރާދުކުރައްވަނީ رسول الله صلّى الله عليه وسلّم އެވެ. ދެން ގޮތުން މިއަށްނަ އާދެއް އެގޮތުގެ މައްޗަށް دليل ނުވެއެވެ. والله أعلم .

(٢)-(٣) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ނުހުށިއުފުލުވާހުރި تَكْلِيف އެއް ޖެހުމަށް ބާރުކުރައްވާކަށް ކަލޭގެފާނުންގެމައްޗަށް قرآن ބާވައި ނުލައްވަމެވެ. (އެކަމަކު) قرآن ބާވައިލެއްވީ ބިރުވެތިވާ މީހަކަށް ހަނދާންކޮށްދިނުމަށްކަމެވެ. އެއީހަމަ وعظ نصيحة އާއި عبرة އަކަށެވެ.

(٤) އެ قرآن އަކީ ބިމާއި އަދި މަތިވެރިވެގެންވާ އުޑުތައް ހެއްދެވި ކަލާނގެ حضرة ންވާ ބާވައިލެއްވުނުކަމެވެ.

(٥) رحمن ވަންތަ الله عرش އަށް إستواى ވެވޮޑިގެންނަވައިފިއެވެ.

(٦) އުޑުތަކުގައިވާ ތަކެއްޗާއި ބިމުގައިވާ ތަކެއްޗާއި އެދެމެދުގައިވާ ތަކެއްޗާއި އަދި ފަސްތަލާގައި (ބިމުގެ ދަށުގައި) ވާތަކެއްޗާއި މިހުރިހާ ތަކެތި خاصّ ވެ މިލްކުވެގެންވަނީ ހަމަ އެކަލާނގެއަށެވެ.

(٧) އަދި (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ބަސްފުޅު އަޑުއުފުލުއްވިޔަސް (އަދި މަޑުކޮށްލައްވިޔަސް އެކަލާނގެއަށް ހަމަހަމައެވެ.) އެއީ ހަމަކަށަވަރުން ސިއްރުކަމާއި ސިއްރަށްވުރެ ފޮރުވިފައިވާ ކަންތައްތަކާއި އަދި މީހާގެ نفس އަށް ވަސްވާސްދޭކަންތައްވެސް އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ.

(٨) އެކަލާނގެ އީ الله އެވެ. އެކަލާނގެ މެނުވީ يعني: الله މެނުވީ (އަޅުކަންކުރުން حقّ) އެހެން إله އަކު ނުވެއެވެ. އެންމެ ރިވެތި ނަންފުޅުތައް އެކަލާނގެއަށް خاصّ ވެގެންވެއެވެ.

(٩) އަދި (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނަށް موسى (عليه السّلام) ގެ ވާހަކަ އެނގިވަޑައިގެންފިތޯއެވެ. (އޭރު އެކަލޭގެފާނު ހުންނެވި أهل ވެރިންނާއިއެކު صَحَرَاى ގައި ދަތުރުކުރަމުން ދަނިކޮށް މަގު ގެއްލިވަޑައިގެންފައެވެ. ފިނިބާރު ގަދަވެއެވެ.)

إِذْ رَءَا نَارًا فَقَالَ لِأَهْلِهِ ٱمْكُثُوٓاْ إِنِّيٓ ءَانَسْتُ نَارًا لَّعَلِّيٓ ءَاتِيكُم مِّنْهَا بِقَبَسٍ أَوْ أَجِدُ عَلَى ٱلنَّارِ هُدًى ﴿١٠﴾ فَلَمَّآ أَتَىٰهَا نُودِيَ
يَٰمُوسَىٰٓ ﴿١١﴾ إِنِّيٓ أَنَا۠ رَبُّكَ فَٱخْلَعْ نَعْلَيْكَ إِنَّكَ بِٱلْوَادِ ٱلْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٢﴾ وَأَنَا ٱخْتَرْتُكَ فَٱسْتَمِعْ لِمَا يُوحَىٰٓ ﴿١٣﴾ إِنَّنِيٓ أَنَا ٱللَّهُ لَآ
إِلَٰهَ إِلَّآ أَنَا۠ فَٱعْبُدْنِي وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ لِذِكْرِيٓ ﴿١٤﴾ إِنَّ ٱلسَّاعَةَ ءَاتِيَةٌ أَكَادُ أُخْفِيهَا لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍۭ بِمَا تَسْعَىٰ ﴿١٥﴾ فَلَا يَصُدَّنَّكَ
عَنْهَا مَن لَّا يُؤْمِنُ بِهَا وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ فَتَرْدَىٰ ﴿١٦﴾

ލުޣަތު

إِذْ رَءَا نَارًا = އެކަލޭގެފާނު އަލިފާނެއް ދެކިވަޑައިގެންނެވިހިނދު. ❁ فَقَالَ لِأَهْلِهِ= ފަހެ އެކަލޭގެފާނު
އެކަލޭގެފާނުގެ أهل ވެރިންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ ٱمْكُثُوٓاْ = ކަލޭމެން ހަސްފުތިބޭށޭވެ. ❁ إِنِّيٓ ءَانَسْتُ نَارًا
=ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެން އަލިފާނެއް ދެކިފީމެވެ. ❁ لَّعَلِّيٓ ءَاتِيكُم = އަހުރެން ކަލޭމެންނަށް ގެނެސްދިނުމުގެ أمّيد
ގައެވެ. مِّنْهَا بِقَبَسٍ = އޭގެން އަލިފާން ދަޅުބުރިއެއް. / ނުވަތަ އޭގެން އަލިފަތިގެއް. ❁ أَوْ أَجِدُ = ނުވަތަ
އަހުރެން ދުށުމަށް. (ދުށުމުގެ أمّيد ގައި.) ❁ عَلَى ٱلنَّارِ هُدًى ﴿١٠﴾ = އަލިފާނުގެ ގާތުން މަގުދައްކާ.
(މަގުދައްކާނެ މީހަކު) ❁ فَلَمَّآ أَتَىٰهَا = ދެންފަހެ އެކަލޭގެފާނު އެތަނަށް ވަޑައިގެންނެވިހިނދުން. ❁ نُودِيَ =
ނިދާއިއްވުނުއެވެ. ގޮވާލެއްވުނެވެ. ❁ يَٰمُوسَىٰٓ ﴿١١﴾ = އޭ موسى އެވެ. ❁ إِنِّيٓ أَنَا۠ رَبُّكَ = ހަމަކަށަވަރުން
ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެވެ. ❁ فَٱخْلَعْ نَعْلَيْكَ = ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ ފައިވާންޖޯޑު
ބާލައްވާށެވެ. ❁ إِنَّكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު މިވަނީ. ❁ بِٱلْوَادِ ٱلْمُقَدَّسِ طُوًى ﴿١٢﴾ = طُوًى އެވާދީގާ
مقدّس (طاهر) ވާދީގައެވެ. ❁ وَأَنَا ٱخْتَرْتُكَ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު إختيار ކުރައްވައިފީމެވެ. ❁
فَٱسْتَمِعْ = ފަހެ (އެހެންވީ) ކަލޭގެފާނު އައްސަވާށެވެ. ❁ لِمَا يُوحَىٰٓ ﴿١٣﴾ = وحى ކުރެވޭ އެއްޗަކަށް. ❁ إِنَّنِيٓ
أَنَا ٱللَّهُ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ الله އެވެ. ❁ لَآ إِلَٰهَ = އެއްވެސް (حقّ) إله އަކު ނުވެއެވެ. ❁
إِلَّآ أَنَا۠ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ މެނުވީ. ❁ فَٱعْبُدْنِي = ފަހެ (އެހެންވީ) ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް އަޅުކަން ކަލޭގެފާނު
ކުރައްވާށެވެ. ❁ وَأَقِمِ ٱلصَّلَوٰةَ = އަދި ނަމާދު قائم ކުރައްވާށެވެ. ❁ لِذِكْرِيٓ ﴿١٤﴾ =
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަނދުމަކުރުމަށް. ❁ إِنَّ ٱلسَّاعَةَ ءَاتِيَةٌ = ހަމަކަށަވަރުން قيامة ދުވަސް އަންނާނޭއެވެ.
(އަންނާނެ އެއްޗެކެވެ.) ❁ أَكَادُ أُخْفِيهَا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ذات ފުޅަށްވެސް އެދުވަސް ވަންހަނާކުރެއްވުން

ގޮތުގެމަތުންނެވެ. (އެބަހީ: އެކަކަށްވެސް އެނގިގެން ނުވާނެ ގޮތުގެމަތީންނެވެ.) ❁ لِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ = ކޮންމެ ނަފުސަކަށްވެސް ޖަޒާދެއްވުމަށެވެ. ❁ بِمَا تَسْعَىٰ ﴿١٥﴾ = އެ نفس އެއް ކުރި ކަމަކަށް. ❁ فَلَا يَصُدَّنَّكَ عَنْهَا = ފަހެ އެ قيامة އަށް (ތައްޔާރުވުމުގައި) ކަލޭގެފާނު ހުއްޓުވިއަށްނުދޭށެވެ.❁ مَن لَّا يُؤْمِنُ بِهَا = އެ قيامة އަށް އީމާންނުވާ މީހާ. وَٱتَّبَعَ هَوَىٰهُ = އަދި އެމީހާގެ هوى نفس އާއި تبع ވެގެންވާ. ❁ فَتَرْدَىٰ ﴿١٦﴾ = ފަހެ އޭރުން ކަލޭގެފާނު ހަލާކުވެދާނެތީއެވެ.❁

إجْمَالِي މާނަ

(١٠) އެހިނދު އެކަލޭގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ أهل ވެރިންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭމެން މިތާ ތިބޭށެވެ. އަހުރެންނަށް އަލިފާނެއް ފެނުނެވެ. އެތަނުން (ކަލޭމެން ހިހިގަތުމަށް) އަލިފާން ދަޅުބަރިއެއް ހިފައިގެން ކަލޭމެން ގާތަށް އަހުރެން އައުމަށް أمّيد ކުރަމެވެ. ނުވަތަ އަލިފާނުގެ ކައިރިން މަގުދައްކައިދޭނެ މީހަކު ފެންނާނެކަމަށް أمّيد ކުރަމެވެ. އެތަނުން ތެދުމަގު ލިބިދާނެއެވެ.

(١١) ދެން ފަހެ އެކަލޭގެފާނު އެތަނަށް (އަލިފާނުގެ ކައިރިއަށް) ވަޑައިގެންނެވުމުން އެކަލޭގެފާނަށް ގޮވާލެވުނެވެ. نِداء އިއްވެވުނެވެ. އޭ موسى އެވެ.

(١٢) ހަމަކަށަވަރުން މިވަނީ އަހުރެން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ ފައިވާންޖެހި ކޮޅު ބޭލުއްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު މިއޮތީ طُوَى އެއިރާ مقدّس طاهر ވާދީގައެވެ.

(١٣) އަދި މިވަނީ (رسول ކަމަށް) ކަލޭގެފާނު إختيار ކުރައްވައިފީމެވެ. އެހެންވީ وحي ގައި އިއްވެވޭ އެއްޗަކަށް އަހުއްސަވާށެވެ.

(١٤) ހަމަކަށަވަރުން މިވަނީ اللّه އެވެ. މިވަނީ ފިޔަވައި (حقّ) އެހެން އެއްވެސް إله އަކު ނުވެއެވެ. ފަހެ އެހެންވީ މިވަނީއަށް ކަލޭގެފާނު އަޅުކަންކުރައްވާށެވެ. އަދި މިވަނީ ހަނދުމަ ކުރުއްވުމަށް ނަމާދު قائم ކުރައްވާށެވެ.

(١٥) ހަމަކަށަވަރުން قيامة ދުވަސް އަންނަނީއެވެ. (އެއީ އަންނާނެ އެއްކަށެވެ.) މިވަނީ ذات ފޮރުވާލެވުމަށް އެދުވަސް ވަންހަނާކުރެއްވުން ގޮތުގެމަތުންނެވެ. (އެބަހީ: އެއްވެސް މީހަކަށް އެދުވަސް ނަންނަގަވާނުހިމެވެ.) އެދުވަސް އަންނަނީ ކޮންމެ نفس އަކަށްވެސް އެ نفس އެއް ކުރިކަންތަކަށް (ހެވަސް ނުބައިވެސް) ޖަޒާދެއްވުމަށެވެ.

(١٦) ފަހެ قيامة ދުވަހަށް إيمان ނުވާމީހުން ކަލޭގެފާނު ހުއްޓުވިއަށްނުދޭށެވެ. އެބަހީ: ކަލޭގެފާނު قيامة ދުވަހަށް ތައްޔާރުވުމުގައި އެމީހުންގެ ބަހަށް ހެއްލިގެންނުވާށެވެ. ކަލޭގެފާނު އެހެން ހަދައިފިއްޔާ ކަލޭގެފާނު ހަލާކުވެދާނެއެވެ.

وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ يَـٰمُوسَىٰ ﴿١٧﴾ قَالَ هِيَ عَصَايَ أَتَوَكَّؤُا۟ عَلَيْهَا وَأَهُشُّ بِهَا عَلَىٰ غَنَمِى وَلِيَ فِيهَا مَـَٔارِبُ أُخْرَىٰ ﴿١٨﴾ قَالَ أَلْقِهَا
يَـٰمُوسَىٰ ﴿١٩﴾ فَأَلْقَىٰهَا فَإِذَا هِيَ حَيَّةٌ تَسْعَىٰ ﴿٢٠﴾ قَالَ خُذْهَا وَلَا تَخَفْ سَنُعِيدُهَا سِيرَتَهَا ٱلْأُولَىٰ ﴿٢١﴾ وَٱضْمُمْ يَدَكَ إِلَىٰ جَنَاحِكَ
تَخْرُجْ بَيْضَآءَ مِنْ غَيْرِ سُوٓءٍ ءَايَةً أُخْرَىٰ ﴿٢٢﴾ لِنُرِيَكَ مِنْ ءَايَـٰتِنَا ٱلْكُبْرَى ﴿٢٣﴾ ٱذْهَبْ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ﴿٢٤﴾ قَالَ رَبِّ ٱشْرَحْ لِى
صَدْرِى ﴿٢٥﴾ وَيَسِّرْ لِىٓ أَمْرِى ﴿٢٦﴾ وَٱحْلُلْ عُقْدَةً مِّن لِّسَانِى ﴿٢٧﴾ يَفْقَهُوا۟ قَوْلِى ﴿٢٨﴾

މުޢުޖަމު

وَمَا تِلْكَ بِيَمِينِكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ކަނާތްފުޅުގައި މިއަކީ ކޮންއެއްޗެއްތޯއެވެ؟ ❁ يَـٰمُوسَىٰ ﴿١٧﴾
= އޭ موسى އެވެ. ❁ قَالَ هِيَ عَصَايَ = އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އެއީ މިއަޅާގެ އަސާއެވެ.❁ أَتَوَكَّؤُا۟
عَلَيْهَا = އޭގެމައްޗަށް މިއަޅާ ބުރަވަމެވެ. (ހިނގާއިރުގައްޔާއި ކޮޅަށް ހުންނައިރު ވެސްމެ) ❁ وَأَهُشُّ بِهَا = އަދި
އެއިން މިއަޅާ ގަހުން ފަތްބިންނަމެވެ.❁ عَلَىٰ غَنَمِي = މިއަޅާގެ ބަކަރިތަކަށް. ❁ وَلِيَ فِيهَا = އަދި އޭގައި
މިއަޅާއަށް ވެއެވެ. ❁ مَآرِبُ أُخْرَىٰ ﴿١٨﴾ = އެހެނިހެން ބޭނުންތަކެއްވެސް.❁ قَالَ = އެކަލާނގެ وحى
ކުރެއްވިއެވެ.❁ أَلْقِهَا يَـٰمُوسَىٰ ﴿١٩﴾ = އޭ موسى އެވެ. އޭގެ އެއްލާލައްވާށެވެ.❁ فَأَلْقَىٰهَا = ފަހެ އެކަލޭގެފާނު އޭގެ
އެއްލާލިއެވެ. ❁ فَإِذَا هِيَ = ފަހެ އެހައިރުން އޭގެ (ވެއްޖެއެވެ.) ❁ حَيَّةٌ تَسْعَىٰ ﴿٢٠﴾ = ދުވާ ހަރުފައަކަށް.❁
قَالَ = އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ.❁ خُذْهَا = ކަލޭގެފާނު އޭގައި ހިފުއްވާށެވެ! وَلَا تَخَفْ = އަދި
ކަލޭގެފާނު ބިރުގަނެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ. ❁ سَنُعِيدُهَا = ނިކަންހުރެ މިމަންޏަކަލާނގެ އޭގެ إعاد
ކުރައްވާނެތެވެ. (ހައްދަވާދެއްވާނެއެވެ.) ❁ سِيرَتَهَا ٱلْأُولَىٰ ﴿٢١﴾ = އޭގެ ކުރީގެ حالة އަށް / އޭގެ ކުރީގެ
ވަސްފަށް (އަސާއަކަށް) ❁ وَٱضْمُمْ يَدَكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ އަތްފުޅު ބަނޑުކޮށްޓަށް ލައްވާށެވެ. ❁ إِلَىٰ
جَنَاحِكَ = ކަލޭގެފާނުގެ جَنَاح އަށް (އަރިކަނޑާއި އަތުގުޅިއްޔާ ދެމެދަށް) ❁ تَخْرُجْ بَيْضَآءَ = (އޭގެ
ނުކުތުމާއިއެކު) އޭގެ ހުދުކަމާއިގައި ނުކުންނާނެއެވެ. ❁ مِنْ غَيْرِ سُوٓءٍ = ނުބައިކަމަކާއި ނުލައި / ބައްޔަކާއި ނުލައި.
❁ ءَايَةً أُخْرَىٰ ﴿٢٢﴾ = މިއީ އަނެއް معجزة އެއެވެ. / އަނެއް ދަލީލެވެ. ❁ لِنُرِيَكَ = ކަލޭގެފާނަށް
ދައްކަވައިދެއްވުމަށް ❁ مِنْ ءَايَـٰتِنَا ٱلْكُبْرَى ﴿٢٣﴾ = މިމަންނަވަންތަ ކަލާނގެ ބޮޑެތި ދަލީލުތަކުގެ ތެރެއިން.❁ ٱذْهَبْ إِلَىٰ
فِرْعَوْنَ = ކަލޭގެފާނު فرعون ގެ ގާތަށް ވަޑައިގަންނަވާށެވެ.❁ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ﴿٢٤﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ
ނިޔާކަތްކުރުމުގައި ހައްދުފަހަނައަޅައިފިއެވެ.❁ قَالَ رَبِّ = އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ.
❁ ٱشْرَحْ لِى صَدْرِى ﴿٢٥﴾ = މިއަޅާއަށް މިއަޅާގެ މޭމަތި (ހިތްމޮޅު) ފުޅާކޮށްދެއްވާންދޭވެ. ❁ وَيَسِّرْ لِى

أَمْرِى ﴿٢٦﴾ = އަދި މިއަޅާއަށް މިއަޅާގެ ކަންތައް ފަސޭހަކޮށްދެއްވާނދޭވެ. ✵ وَٱحْلُلْ عُقْدَةً = އަދި ގޮށް ދޫއްސަވާދެއްވާނދޭވެ! ✵ مِّن لِّسَانِي ﴿٢٧﴾ = މިއަޅާގެ ދުލުން. ✵ يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٢٨﴾ = (އޭރުން) އެމީހުން މިއަޅާގެ ބަސް فَهْمُ ކޮށް ވިސްނައިގަތުމަށް އެދެމެވެ. ✵

إِجْمَالِي މާނަ

(١٧) އޭ موسى އެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ ކަނާތްފުޅުގައި މިއޮތީ ކޮންއެއްޗެއްތޯއެވެ؟

(١٨) އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އެއީ މިއަޅާގެ އަސާއެވެ. (މިއަޅާ ހިނގާއިރުގައްޔާ އަދި ކޮޅަށް ހުންނައިރުވެސް) އޭގެ މައްޗަށް މިއަޅާ ބުރަވެހުންނަ އަދި އެއިން މިއަޅާގެ ބަކަރިތަކަށް ގަހުން ފަތްބޮޅުވަން އެއްލަމެވެ. އަދި އެހެން އެތައް ބޭނުންތަކެއް އޭގައި މިއަޅާއަށް ވެއެވެ.

(١٩) އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. އޭ موسى އެވެ. އޭތި އެއްލާލައްވާށެވެ.

(٢٠) ފަހެ އެކަލޭގެފާނު އޭތި އެއްލާލެއްވިއެވެ. ދެންފަހެ އެހައިރުން ދުވާ ހަރުފަތަކަށް އޭތި ވެއްޖެއެވެ.

(٢١) އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު އޭގައި ހިއްޕަވާށެވެ. އަދި ބިރުނުގަންނަވާށެވެ. ނިކަންހުރެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭތި ކުރީގެ حالة އަށް ހައްދަވާހުށީމެވެ. (ދެންފަހެ އެކަލޭގެފާނު އޭގައި ހިއްޕަވަފުމުން އޭތި އަސާއަކަށް ބަދަލުވެއްޖެއެވެ.)

(٢٢) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ އަތްޕުޅު އަރިކަށިގަ އަތާއި ދޭތެރެއަށް ޖަހާލައްވާ ބައްލަވާށެވެ. (ދެން އެއަތްޕުޅު ނެރުއްވާއިރު) އެއަތްޕުޅު ނުކުންނާނީ އެއްވެސް ބައްޔެއް އަދި ނުބައެއްކަމެއް ނެތި ހުދުކޮށެވެ. އަލިކޮށެވެ. (އެއީ އަސާކަމުގެ معجزة ގެ އިތުރުން) އެހެން دليل އެކެވެ. އެހެން معجزة އެކެވެ. (މި دليل ތައް)

(٢٣) މިއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ (އެއްކަލަތުވެރިކަމާއި ކުޅަދުންވަންތަކަމާއި ކަމަށް دليل ކުރާ) ބޮޑެތި دليل ތަކުގެތެރެއިން މިންވަރެއް ކަލޭގެފާނަށް ދައްކަވާލުމަށް ކަލޭގެފާނަށް ދައްކަވާ ތަކެއްޗެވެ.

(٢٤) ކަލޭގެފާނު فرعون ގެކައިރި (رسول ކަމުގައިވެސް) ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ ނުހަނުބޮޑަށް ބަޣާވާ ހައްދުފަހަނަޅައިގެން ވެއްޖެއެވެ.

(٢٥) އެކަލޭގެފާނު يعنى: موسى عليه السّلام ދެންނެވިއެވެ. އާއެކޭ ربّ އެވެ! މިއަޅާގެ ހިތް ތަނަވަސްކޮށްދެއްވާނދޭވެ. (އެއީ ރިސާލަތުގެ އިލްމާ وحي ވިސްނައިގަތުމަށްޓަކައެވެ.)

(٢٦) (އަދި ނަބީ ކަމާއި رسول ކަމުގެ مَسْؤُلِيَّةُ) މިއަޅާއަށް ފަސޭހަކޮށްދެއްވާނދޭވެ.

(٢٧) އަދި މިއަޅާގެ ދުލުގައިވާ ގޮށް ދޫއްސަވާދެއްވާނދޭވެ. ދުލު ފަސޭހަކޮށްދެއްވާނދޭވެ.

(٢٨) އެއީ މިއަޅާގެ ވާހަކައާއި ބަސް މީސްތަކުން ވިސްނާ فَهْمُ ކޮށްގަތުމަށްޓަކައެވެ.

وَٱجْعَل لِّي وَزِيرًا مِّنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾ هَٰرُونَ أَخِي ﴿٣٠﴾ ٱشْدُدْ بِهِۦٓ أَزْرِي ﴿٣١﴾ وَأَشْرِكْهُ فِيٓ أَمْرِي ﴿٣٢﴾ كَيْ نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا ﴿٣٣﴾ وَنَذْكُرَكَ
كَثِيرًا ﴿٣٤﴾ إِنَّكَ كُنتَ بِنَا بَصِيرًا ﴿٣٥﴾ قَالَ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَيْكَ مَرَّةً أُخْرَىٰٓ ﴿٣٧﴾ إِذْ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰٓ أُمِّكَ
مَا يُوحَىٰٓ ﴿٣٨﴾ أَنِ ٱقْذِفِيهِ فِي ٱلتَّابُوتِ فَٱقْذِفِيهِ فِي ٱلْيَمِّ فَلْيُلْقِهِ ٱلْيَمُّ بِٱلسَّاحِلِ يَأْخُذْهُ عَدُوٌّ لِّي وَعَدُوٌّ لَّهُۥ ۚ وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً
مِّنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِيٓ ﴿٣٩﴾

ލުޣަތު

وَٱجْعَل لِّي وَزِيرًا = އަދި ތިމަންނަށް ވަޒީރަކު یعنی: އެހީތެރިއަކު ލައްވާދެއްވާނދޭވެ! ❁ مِّنْ أَهْلِي ﴿٢٩﴾ = ތިމަންގެ
އަހުލުވެރިންގެ ތެރެއިން. ❁ هَٰرُونَ أَخِي ﴿٣٠﴾ = އެއީ ތިމަންގެ أخ هَارُون އެވެ. ❁ ٱشْدُدْ بِهِۦٓ أَزْرِي ﴿٣١﴾ =
އޭނާގެ ސަބަބުން ތިމަންގެ ބާރުވަތް (ބުރި) ވަރުގަދަކުރައްވާނދޭވެ! وَأَشْرِكْهُ = އަދި އޭނާ
ބައިވެރިކުރައްވާނދޭވެ! ❁ فِيٓ أَمْرِي ﴿٣٢﴾ = ތިމަންގެ ކަންތައްތަކުގައި (نبى ކަމާއި رسول ކަމުގައި) ❁ كَيْ
نُسَبِّحَكَ كَثِيرًا ﴿٣٣﴾ = އިބަރަސްކަލާނގެ حضرة ގައި ގިނަގިނައިން އަޅުގަނޑުމެން تسبيح ކިޔުމަށް. ❁ وَنَذْكُرَكَ
كَثِيرًا ﴿٣٤﴾ = އަދި ގިނަގިނައިން އަޅުގަނޑުމެން އިބަރަސްކަލާނގެ ހަނދާންކޮށް ذِكر ކުރުމަށް. ❁ إِنَّكَ كُنتَ بِنَا =
ހަމަކަށަވަރުން އިބަރަސްކަލާނގެ އަޅުގަނޑުމެންގެ ޙާލު ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ بَصِيرًا ﴿٣٥﴾ = ބައްލަވާވޮޑިގެންވާ
ކަލާނގެއެވެ. ❁ قَالَ = އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. ❁ قَدْ أُوتِيتَ سُؤْلَكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު
ސުވާލުކުރެއްވި ކަންތައް ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވިއެވެ. ❁ يَٰمُوسَىٰ ﴿٣٦﴾ = އޭ موسى
އެވެ! ❁ وَلَقَدْ مَنَنَّا عَلَيْكَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ވަރަށް إحسان
ކުރެއްވީމެވެ. ❁ مَرَّةً أُخْرَىٰٓ ﴿٣٧﴾ = އެހެން ފަހަރަކުވެސް. ❁ إِذْ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰٓ أُمِّكَ = އެއީ
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުގެ މަންމައަށް إِلْهَام ކުރެއްވިހިނދުއެވެ. ❁ مَا يُوحَىٰٓ ﴿٣٨﴾ = އެ إِلْهَام
ކުރެއްވި އެއްޗެއް. ❁ أَنِ ٱقْذِفِيهِ = ކަލޭ އޭނާ ލާށެވެ! އެއްލާލާށެވެ!. فِي ٱلتَّابُوتِ = تَابُوت އަށް.
(ފެށްޓަކަށް) ❁ فَٱقْذِفِيهِ = ދެން ކަލޭ އޭނާ އެއްލާށެވެ! ❁ فِي ٱلْيَمِّ = ކޯރަށް (نِيْل ކޯރަށް) ❁ فَلْيُلْقِهِ
ٱلْيَمُّ = ދެން ކޯރު އޭނާ އެއްލާލާށެވެ! (ކޯރުގެ ދިޔައިން ގެންދާށެވެ.) ❁ بِٱلسَّاحِلِ = ގޮނޑުދޮށަށް.
❁ يَأْخُذْهُ = އޭނާ ނަގާނެއެވެ / ހިފާނެއެވެ. ❁ عَدُوٌّ لِّي = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދުޝްމަނެއް عَدُوُّ (یعنی: فرعون) ❁

وَعَدُوٌّ لَّهُۥ ۚ = އަދި އެއީ އެދަރިކަލުންގެވެސް عَدُوّ އެވެ. ۞ وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ = އަދި މިމަންނަވަށްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށްޓަކައި (އަޑުތަކުންގައި) ލެއްވީމެވެ. ۞ مَحَبَّةً مِّنِّى = މިމަންނަވަށްކަލާނގެ حضرة ން ލޯބިވުމަކަށް. ۞ وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِىٓ ﴿٣٩﴾ = މިމަންނަވަށްކަލާނގެ ލޯބިލަ ބޮޑުވެވުމުގެދަށުން ކަންތައް ހިންގުމަށައި.

إجْمَالِي މާނަ

(٢٩) އަދި ތިމަގާގެ أهل ފިރިހެނުންގެތެރެއިން ތިމަގާއަށް وَزِيْر އެއް (يعنى: އެހީތެރި ވާގިވެރިއެއް) ލައްވާނދޭވެ.

(٣٠) އެއީ ތިމަގާގެ أخ هَارون އެވެ.

(٣١) އޭނާގެ ސަބަބުން ތިމަގާގެ ބުރިކަށިގަދަކޮށްދެއްވާނދޭވެ! (ތިމަގާގެ ބާރުގަދަކޮށްދެއްވާނދޭވެ!)

(٣٢) އަދި ތިމަގާގެ ކަންތައްތަކުގައި (އެބަހީ: نبى ކަމާއި رسول ކަމުގައި) އޭނާ ބައިވެރިކޮށްދެއްވާނދޭވެ!

(٣٣) އެއީ ތިމަގުން އިބަރަސްކަލާނގެއަށް ގިނަގިނައިން تسبيح ކިޔުމަށެވެ.

(٣٤) އަދި ގިނަގިނައިން ތިމަގުން އިބަރަސްކަލާނގެ ހަނދުމަކޮށް ذِكر ކުރުމަށެވެ.

(٣٥) ހަމަކަށަވަރުން އިބަރަސްކަލާނގެ ވަނީ ތިމަގުންނާއިމެދު ބަލަހައްޓަވާވަޑައިގެންވާ ކަލަކަލުކަމުގައެވެ.

(٣٦) އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. އޭ موسى އެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު އެކަނބަލުކަމަށް އެދިވަޑައިގެން ތިޔަ ސުވާލުކުރެއްވި ކަންތައްތައް މިމަންނަވަށްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވައިފީމެވެ.

(٣٧) އަދި އެހެންފަހަރަކު މިމަންނަވަށްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުގެމައްޗަށް إحسان ތެރިވެވަޑައިގެން ދަރުމަވަންތަވެރިވެ ވަޑައިގަންނަވާފީމެވެ. (އެއީކަލޭގެފާނު ވަރަށްކުޑުކުދިއިރުއެވެ)

(٣٨) އެއީ ކަލޭގެފާނުގެ މަންމާފުޅަށް މިމަންނަވަށްކަލާނގެ އެ إلْهَام ކުރެއްވި އެއްޗެއް إلهام ކުރެއްވިހިނދުގައެވެ.

(٣٩) (އެކަމަކީއަށް މިމަންނަވަށްކަލާނގެ إلْهَام ކުރެއްވީމެވެ.) ކަލަނގެ އެދަރިކަލުން ޕެޓްޓިބަކަށް ލައްވާފައި ކޯރަށް އެބަހީ: نِيْلُ ކޯރަށް އެއްލާލާށެވެ! ދެން ކޯރު އެދަރި ގޮނޑުދޮށަށް އެއްލައިލާނެއެވެ. އެބަހީ: ގޮނޑުދޮށަށް ލައްވާލާނެއެވެ. އަދި މިމަންނަވަށްކަލާނގެއާއި އަދި އެދަރިކަލުންގެ عَدُوّ يعنى: فرعون އެދަރި ނަގައިގަންނާނެއެވެ. އަދި (މިމަންނަވަށްކަލާނގެ ބަޔާއި ބަހުންގައި) ކަލޭގެފާނުގެމައްޗަށް މިމަންނަވަށްކަލާނގެ ލޯބިދެއްސެވީމެވެ. އަދި އެހެނީ ކަމަށް މިމަންނަވަށްކަލާނގެ ފެނިލަ ބޮޑުވެވުމުގެ ދަށުން ހިންގުމަށެވެ.

إِذْ تَمْشِيَ أُخْتُكَ فَتَقُولُ هَلْ أَدُلُّكُمْ عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُۥ ۖ فَرَجَعْنَٰكَ إِلَىٰٓ أُمِّكَ كَىْ تَقَرَّ عَيْنُهَا وَلَا تَحْزَنَ ۚ وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَٰكَ مِنَ
ٱلْغَمِّ وَفَتَنَّٰكَ فُتُونًا ۚ فَلَبِثْتَ سِنِينَ فِىٓ أَهْلِ مَدْيَنَ ثُمَّ جِئْتَ عَلَىٰ قَدَرٍ يَٰمُوسَىٰ ﴿٤٠﴾ وَٱصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِى ﴿٤١﴾ ٱذْهَبْ أَنتَ وَأَخُوكَ
بِـَٔايَٰتِى وَلَا تَنِيَا فِى ذِكْرِى ﴿٤٢﴾ ٱذْهَبَآ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ﴿٤٣﴾ فَقُولَا لَهُۥ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ ﴿٤٤﴾ قَالَا رَبَّنَآ إِنَّنَا
نَخَافُ أَن يَفْرُطَ عَلَيْنَآ أَوْ أَن يَطْغَىٰ ﴿٤٥﴾

ތަރުޖަމާ

إِذْ تَمْشِيَ أُخْتُكَ = ކަލޭގެފާނުގެ أخت ކަމަނާ (مريم) ހިނގާވަޑައިގެންނެވިހިނދު. ❁ فَتَقُولُ =
އެކަމަނާ ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ هَلْ أَدُلُّكُمْ = އަޅުގަނޑު ކަލޭމެންނަށް އަންގައިދޭންވީހެއްޔެވެ؟ ހިސާބުކޮށްދޭނެމީހަކުގެ؟
عَلَىٰ مَن يَكْفُلُهُۥ = އެދަރިކަލުންނާ حوال ވެ ބެލެހެއްޓުމަށް ކަމާތެދުވެވޭނެ فَرَجَعْنَاكَ ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ
ކަލޭގެފާނު رجوع ކުރައްވައިފީމެވެ. ❁ إِلَىٰٓ أُمِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ މަންމަ ގައިގާތަށް. ❁ كَيْ تَقَرَّ عَيْنُهَا = އެއި
އެކަމަނާގެ ލޯފުށް ފިނިފިނިވުމަށްޓަކައެވެ. (ހިތްހަމަޖެހިލައްވާތޯއެވެ.) ❁ وَلَا تَحْزَنَ = އަދި އެކަމަނާ ހިތާމަ
ނުކުރުއްވުމަށް. ❁ وَقَتَلْتَ نَفْسًا = އަދި ކަލޭގެފާނު މީހަކު މެރެއްވީމެވެ. ❁ فَنَجَّيْنَاكَ = ދެން
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ސަލާމަތްކުރައްވައިފީމެވެ. مِنَ ٱلْغَمِّ = އެކަމުގެ ހިތާމައިން. ❁ وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا =
އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު އެތަކެއް إمتحان ކުރައްވައިފީމެވެ. ❁ فَلَبِثْتَ سِنِينَ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު
އަހަރުތަކެއްވަންދެން ހުންނެވީމެވެ. ❁ فِيٓ أَهْلِ مَدْيَنَ = مَدْيَنُ ގެ އަހުލުވެރިންގެ ތެރޭގައި. ❁ ثُمَّ جِئْتَ
عَلَىٰ قَدَرٍ = ދެން ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތު ކަލޭގެފާނު މިތަނަށް ވަޑައިގެންނެވީމެވެ. ❁ يَٰمُوسَىٰ ﴿٤٠﴾ = އޭ موسى
އެވެ. ❁ وَٱصْطَنَعْتُكَ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު خاصّ ކުރައްވައި إختيار ކުރެއްވީމެވެ. ❁
لِنَفْسِي ﴿٤١﴾ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ رِسَالَة އާއި نُبُوَّة އަށް. ❁ ٱذْهَبْ أَنتَ وَأَخُوكَ =ކަލޭގެފާނާ ކަލޭގެފާނުގެ
أخ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ❁ بِـَٔايَٰتِي = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކާއިގެން. ❁ وَلَا تَنِيَا فِي ذِكْرِي ﴿٤٢﴾ = އަދި
ތިޔަދެކަލުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ذِكر ށް (ހަނދާންކުރުމަށް) ލަސްވެ ބޭކާރުނުކުރާށެވެ! ❁ ٱذْهَبَآ =
ތިޔަދެކަލުން ވަޑައިގަންނަވާށެވެ! ❁ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ = فرعون ގާތަށް. ❁ إِنَّهُۥ طَغَىٰ ﴿٤٣﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ
ބޮޑާވެ ނިކަމެތިވެއްޖެއެވެ. ❁ فَقُولَا لَهُۥ = ފަހެ ތިޔަދެކަލުން އޭނާއަށް ވިދާޅުވާށެވެ. ❁ قَوْلًا لَّيِّنًا =
ލުއި މަޑުމައިތިރި ބަހެއް. ❁ لَّعَلَّهُۥ يَتَذَكَّرُ = އޭނާ ހަނދާންކޮށް ވިސްނައިފާނެތީއެވެ. ❁ أَوْ يَخْشَىٰ ﴿٤٤﴾ =

ނުވަތަ އޭނާ ބިރުވެރިވާތީއެވެ. ﴿قَالَا رَبَّنَآ﴾ = އެދެބޭކަލުން ދެންނެވިއެވެ. އޭ އަހަރެމެންގެ ربّ އެވެ! ﴿إِنَّنَا نَخَافُ﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އަހަރެން ބިރުވެރިވަނީ. ﴿أَن يَفْرُطَ عَلَيْنَآ﴾ = އޭނާ އަހަރެމެންގެމައްޗަށް (عقوبة) އަވަސްކޮށް ދޭނެކަމަށެވެ. ﴿أَوْ أَن يَطْغَىٰ ﴿٤٥﴾﴾ = ނުވަތަ އޭނާ ހައްދުފަހަނަޅައިދާނެކަމަށެވެ.

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٠) (އޭ موسى އެވެ.) ކަލޭގެފާނުގެ أُخْتُ ކަމަނާ (ކަލޭގެފާނާބެހޭ خبر އެއް ހޯދުމަށް) ހިނގަމުން ދިޔައިރުން ހަނދުމަފުޅުކުރައްވާށެވެ. (އޭރު ކަލޭގެފާނު ތިއްބެވީ ފޮށްޓެއްގައި ކޯރުގައި އެއްލައިލެވުމަށްފަހު فرعون ގެ ގަނޑުވަރުގެ މީހުން އެދަރިކަލުންނަށް ކިރުދޭނެ އަންހެނަކު ހޯދަމުން ހިނގާހިނދުއެވެ. ދެން އެކަމަނާ (فرعون ގެ ގަނޑުވަރުގެ މީހުންނަށް) ބުނީއެވެ. އެދަރިކަލުން ގެންގުޅޭނެ ބައެއް އަދި ކިރުދިނުމަށް މީހެއްގެ ވާހަކަ އަހަރެން ކަލޭމެންނަށް އަންގައިދެންހެއްޔެވެ؟ (ދެންފަހު އެކަމަނާގެ ބަހާއި އެއްބަސްވުމުން) ކަލޭގެފާނުގެ މަންމަފުޅުގެ އަރިހަށް ކަލޭގެފާނު رجوع ކޮށްދެއްވީމެވެ. އޭރު އެކަމަނާގެ ލޮލުގަނޑު ފިނިވުމަށާއި އެކަމަނާ ހިތާމަ ނުކުރުމަށްޓަކައެވެ. (ދެން ކަލޭގެފާނު ޒުވާނުވުމުން) އެމީހުންގެ يعنى: قِبْطِي އެއްގެ މީހަކު މަރައިލެވިއްޖެއެވެ. އަދި އެމީހާ މަރައިލެވުމުގެ ހިތާމައިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު ސަލާމަތްކުރެއްވީމެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނު އެތައްގޮތަކުން إمتحان ކުރެއްވީމެވެ. އޭރު (رسول ކަމުގެ مسؤليّة އުފުލުމަށްޓަކައެވެ.) އަދި مَدْيَنُ ގެ أهل ފިރިހެނުގެ ގޮތުގައި ކަލޭގެފާނު އަހަރުތަކަކު ހުންނެވީމެވެ. އޭ موسى އެވެ. ދެން ކަނޑައެޅިގެންވާ ވަގުތު رسول ކަމުގެ مسؤليّة އަދާކުރައްވުމަށް ކަނޑައެޅިގެންވާ ވަގުތު ކަލޭގެފާނު މިތަނަށް އައިސްފިއެވެ. އޭރު ނިޔާކުރެއްވި ވަގުތެވެ.

(٤١) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ (رسول ކަމަށް) ކަލޭގެފާނު خاصّ ކުރައްވައި إختيار ކުރެއްވީމެވެ.

(٤٢) ކަލޭގެފާނާއި އަދި ކަލޭގެފާނުގެ أخ (هارون ގެފާނާއި) ތިމަންރަސްކަލާނގެ أية ތަކާއިގެން ތިޔަދެބޭކަލުން ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ذِكر ކުރުމުން (ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަނދާންކުރުމުން) ތިޔަ ދެބޭކަލުން ބަލިކަށިނުވާށެވެ. ފަސްނުވާށެވެ.

(٤٣) ތިޔަ ދެބޭކަލުން فرعون ގާތަށް ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ ބޮޑާވެ ނުކިޔަމަންތެރިވެއްޖެއެވެ.

(٤٤) ތިޔަދެބޭކަލުން އޭނާއަށް މަޑުމައިތިރި ބަސް / އޯގާތެރި ބަސްބުނާށެވެ. އޭރު އޭނާ ހަނދާންކޮށް نصيحة ލިބިގަނެފާނެއެވެ. ނުވަތަ އޭނާ ބިރުވެރިވެފާނެއެވެ.

(٤٥) އެދެބޭކަލުން ދެންނެވިއެވެ. އަހަރެން ބިރުގަންނަނީ އޭނާ އަހަރެމެންގެ މައްޗަށް عقوبة އަވަސްކޮށް ދޭނެކަމަށެވެ. ނުވަތަ އޭނާ ހައްދުފަހަނަޅައިދާނެކަމަށެވެ.

قَالَ لَا تَخَافَآ ۖ إِنَّنِى مَعَكُمَآ أَسْمَعُ وَأَرَىٰ (٤٦) فَأْتِيَاهُ فَقُولَآ إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ فَأَرْسِلْ مَعَنَا بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ ۖ قَدْ
جِئْنَٰكَ بِـَٔايَةٍ مِّن رَّبِّكَ ۖ وَٱلسَّلَٰمُ عَلَىٰ مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلْهُدَىٰٓ (٤٧) إِنَّا قَدْ أُوحِىَ إِلَيْنَآ أَنَّ ٱلْعَذَابَ عَلَىٰ مَن كَذَّبَ وَتَوَلَّىٰ (٤٨) قَالَ
فَمَن رَّبُّكُمَا يَٰمُوسَىٰ (٤٩) قَالَ رَبُّنَا ٱلَّذِىٓ أَعْطَىٰ كُلَّ شَىْءٍ خَلْقَهُۥ ثُمَّ هَدَىٰ (٥٠) قَالَ فَمَا بَالُ ٱلْقُرُونِ ٱلْأُولَىٰ (٥١)

ލުޣަތު

قَالَ = އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. ❁ لَا تَخَافَآ ۖ = ތިޔަ ދެކަލުން ބިރުފުޅުގަންނަވައި ނުގަންނަވާށެވެ. ❁
إِنَّنِى مَعَكُمَآ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވަނީ ތިޔަ ދެކަލުންނާ އެކުގައެވެ. ❁ أَسْمَعُ وَأَرَىٰ
(٤٦) = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޑުއައްސަވަމެވެ. އަދި ބައްލަވަމެވެ. ❁ فَأْتِيَاهُ = ފަހެ ތިޔަދެކަލުން އޭނާ ގާތަށް
ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ❁ فَقُولَآ = އަދި ތިޔައިގެ ދެކަލުން (އޭނާއަށް) ވިދާޅުވާށެވެ. ❁ إِنَّا رَسُولَا رَبِّكَ =
ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުމެންނަކީ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ رسولންނެވެ. ❁ فَأَرْسِلْ مَعَنَا = ފަހެ އަޅުގަނޑުމެންނާއެކު
ފޮނުއްވާށެވެ! (އަޅުގަނޑުމެންނާ ހަވާލުކުރައްވާށެވެ.) ❁ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ = ބަނީ އިސްރާއީލުން. ❁ وَلَا تُعَذِّبْهُمْ ۖ = އަދި
އެމީހުންނަށް عذاب ނުދެއްވާށެވެ! عذاب ނުދޭށެވެ! ❁ قَدْ جِئْنَٰكَ = ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުމެން ކަލޭގެފާނު
އަރިހަށް އައީމެ. ❁ بِـَٔايَةٍ مِّن رَّبِّكَ ۖ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން معجزة އާއިގެންނެވެ. ❁ وَٱلسَّلَٰمُ
= އަދި ސަލާމަތްވުންވެއެވެ. ❁ عَلَىٰ مَنِ ٱتَّبَعَ ٱلْهُدَىٰٓ (٤٧) = ތެދުމަގަށް تبع ވީމީހަކަށް.❁ إِنَّا قَدْ أُوحِىَ إِلَيْنَآ
= ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުމެންނަށް وحى ކުރައްވާފައިވެއެވެ.❁ أَنَّ ٱلْعَذَابَ = ހަމަކަށަވަރުން عذاب ހުރީ.❁ عَلَىٰ
مَن كَذَّبَ = (الله ގެ އާޔަތްތަކާއި ރަސޫލުން) ދޮގުކުރި މީހާގެ.❁ وَتَوَلَّىٰ (٤٨) = އަދި
ފުރަގަސްދިންމީހާ.❁ قَالَ = އޭނާ ބުންޏެވެ. (فرعون ވިދާޅުވިއެވެ.) ❁ فَمَن رَّبُّكُمَا = ކާކުހޯ ތިޔަދެކަލުންގެ ربّ އަކީ
ކާކުހެއްތޯ؟ ❁ يَٰمُوسَىٰ (٤٩) = އޭ موسى އެވެ. ❁ قَالَ=އެކަލޭގެފާނު يعنى: موسى عليه السّلام – ވިދާޅުވިއެވެ.
❁ رَبُّنَا = އަޅުގަނޑުމެންގެ ربّ އަކީ.❁ ٱلَّذِىٓ أَعْطَىٰ كُلَّ شَىْءٍ خَلْقَهُۥ= އެކަލާނގެއީ ކޮންމެ އެއްޗަކަށްވެސް
އޭގެ ޢަމަލު ދެއްވި ކަލާނގެއެވެ. (ނުވަތަ ކޮންމެ އެއްޗަކަށް އޭގެ صورة ދެއްވި ސިފަފުޅުގައި

ކަލާނގެއެވެ.) ۞ ثُمَّ هَدَىٰ ﴿٥٠﴾ = ދެން އެއެއްޗަކަށް މަގުދެއްކެވިކަލާނގެއެވެ. ۞ قَالَ = އޭނާ – يعني: فرعون

ވިދާޅުވިއެވެ.) ۞ فَمَا بَالُ ٱلْقُرُونِ ٱلْأُولَىٰ ﴿٥١﴾ = ފަހެ އެހެންވީއްޔާއޭތޯ އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކުގެ ކަންތައް

ހިނގައްޖައީއެވެ؟ (އުޅުނުގޮތް ކަލޭ ބުނެބަލާށެވެ.) ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٦) އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. ތިޔަދެބޭކަލުން ބިރުނުގަންނާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނު ވޮޑިގެންވަނީ ތިޔަދެބޭކަލުންނާ އެކުގައެވެ. ތިޔަދެބޭކަލުންގެ ބަސްއަހައްސަވާ އަދި ބައްލަވާވޮޑިގެންވަމެވެ.

(٤٧) ތިޔަދެބޭކަލުން އޭނާއަށް ވިދާޅުވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެންނަކީ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ފޮނުއްވި ދެ رسول ންނަމުއެވެ. (ދެންފަހެ އަހުރެމެންނާއެކު فرعون ގެ ގައުމު ވަޅައިގެން دين އަށް ގޮވާލެއްވާ) އަދި ވިދާޅުވިއެވެ. އަޅުގަނޑުމެންނާއެކު بنى إسرائيل ފޮނުއްވާށެވެ. އަދި އުޅުނުނަށް عذاب ނުދެއްވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުމެން މިއައީ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން معجزة ގެނެގެންނެވެ. އަދި ސަލާމަތްކަންލިބޭ ތެދުމަގެއް تبع ވެއްޖެ މީހަކަށެވެ.

(٤٨) އަދި ހަމަކަށަވަރުން عذاب ހުރީ (الله އާއި رسول ން) ދޮގުކޮށް އަދި إيمان ކަމަށް ފުރަގަސްދިން މީހަކަށެވެ.

(٤٩) (فرعون ވިދާޅުވިއެވެ.) އޭ موسى އެވެ! ކަލޭމެން ދެމީހުންގެ ربّ އަކީ ކާކުހެއްތޯއެވެ؟

(٥٠) އެކަލޭގެފާނު يعني: موسى عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. އަހުރެމެންގެ ربّ އަކީ ކޮންމެ ތަކެއްޗެއް ޚަލްޤުކުރައްވާ އޭގެ ހެދުން އެއްޗެއް ހެއްދެވި ދެއްވި ކަލާނގެއެވެ. / ނުވަތަ ކޮންމެ އެއްޗަކަށްވެސް އޭގެ ސިފަވާއި صورة ދެއްވި ކަލާނގެއެވެ. ދެން ކޮންމެ އެއްޗަކަށްވެސް (އެ އެއްޗެއްގެ ބޭނުންތައް ފުއްދާނެގޮތް މަގުކަލަފައި އެކަމުގެ) هداية ދެއްވި ކަލާނގެއެވެ.

(٥١) (فرعون ވިދާޅުވިއެވެ.) ފަހެ އެހެންވީއާ އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކާމެދު ބުނަނީ ކިހާއްޔެއްތޯއެވެ؟ އުޅުނުގެ ކަންތައްވަނީ ހިނގާފައި ކިހިނެއްތޯއެވެ؟

قَالَ عِلْمُهَا عِندَ رَبِّى فِى كِتَٰبٍ ۖ لَّا يَضِلُّ رَبِّى وَلَا يَنسَى ﴿٥٢﴾ ٱلَّذِى جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ مَهْدًا وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا سُبُلًا وَأَنزَلَ مِنَ
ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَخْرَجْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّن نَّبَاتٍ شَتَّىٰ ﴿٥٣﴾ كُلُوا۟ وَٱرْعَوْا۟ أَنْعَٰمَكُمْ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَءَايَٰتٍ لِّأُو۟لِى ٱلنُّهَىٰ ﴿٥٤﴾ ۞ مِنْهَا
خَلَقْنَٰكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ ﴿٥٥﴾ وَلَقَدْ أَرَيْنَٰهُ ءَايَٰتِنَا كُلَّهَا فَكَذَّبَ وَأَبَىٰ ﴿٥٦﴾ قَالَ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا مِنْ
أَرْضِنَا بِسِحْرِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٥٧﴾

މުފްރަދާތު

قَالَ = އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ عِلْمُهَا = އެ أمّة ތަކުގެ ކަންތައްތައް ނުވަތަ އެމީހުންނާއިބެހޭ އަހުވާލުން (އެމީހުންގެ معلومات) ވަނީ.❁ عِنْدَ رَبِّي = ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ގައެވެ. ❁ فِي كِتَٰبٍ ۖ =ފޮތެއްގައި. ❁ لَّا يَضِلُّ رَبِّي = ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެއްކަމެއް / އެمعلومات – ގެއްލުވާ ނުކުރައްވައެވެ. އަދި ކުރި ނުހައްދަވާނެއެވެ.❁ وَلَا يَنسَىٰ ﴿٥٢﴾ = އަދި ހަނދުމަފުޅުނެތިވަޑައި ނުގަންނަވާނެއެވެ. ❁ ٱلَّذِى = އެކަލާނގެއީ. ❁ جَعَلَ لَكُمُ ٱلْأَرْضَ = ކަލޭމެންނަށްޓަކައި ބިންގަނޑު ލެއްވި ކަލާނގެއެވެ.❁ مَهْدًا = މަސްނަދެއްކަމުގައި. ❁ وَسَلَكَ لَكُمْ فِيهَا = އަދި އެކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށްޓަކައި އެބިމުގައި ލެއްވިއެވެ.❁ سُبُلًا = މަގުތައް. ❁ وَأَنزَلَ مِنَ ٱلسَّمَآءِ = އަދި އެކަލާނގެ އުޑުން ބާވައިލެއްވިއެވެ. ❁ مَآءً = ފެން. ❁ فَأَخْرَجْنَا بِهِۦ = އަދި އެފެނުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނެރުއްވީމެވެ. ❁ أَزْوَٰجًا = ޖޯޑުޖޯޑު. ❁ مِّن نَّبَاتٍ شَتَّىٰ ﴿٥٣﴾ = ތަފާތު ގަސްގެހީގެ.❁ كُلُوا = ކަލޭމެން ކާށެވެ! وَٱرْعَوْا أَنْعَٰمَكُمْ ۗ = އަދި ކަލޭމެންގެ نعم ސޫރިމަކަށް ކާންދޭށެވެ! ❁ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން (މިދެންނެވުނު ކަންތައްތަކުގައި) މިސާލުކުރި އެކަލާނގެ ވެއެވެ. ❁ لَأَيَٰتٍ= (اللّٰه ގެ އިލާހުވަންތަކަމާއި قدرة ފުރިހަމަކަމުގެ މައްޗަށް دليل ދޭ) ހެކިތަކެއް. ❁ لِّأُو۟لِى ٱلنُّهَىٰ ﴿٥٤﴾ = ބުއްދީގެ أهل ވެރިންނަށް. ❁ ❁ مِنْهَا خَلَقْنَٰكُمْ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެން އުފެއްދެވީ އެތަނުންނެވެ. (އެބިމުންނެވެ.) ❁ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ = އަދި ކަލޭމެން (މަރުވުމަށްފަހު) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެން އެތަނަށް إعاد ކުރައްވާހުށީމެވެ. (ބިމަށް ވައްދަވާހުށީމެވެ.) ❁ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ = އަދި އެތަނުން (އެބަހީ: ބިމުން) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެން (قيامة ދުވަހުން) ނެރުއްވާހުށީމެވެ. ❁ تَارَةً أُخْرَىٰ ﴿٥٥﴾ = އަނެއްކާވެސް.❁ وَلَقَدْ أَرَيْنَٰهُ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާއަށް (فرعون) އަށް ދެއްކެވީމެވެ. ❁ ءَايَٰتِنَا كُلَّهَا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެންމެހައި

އާދައިގެ އެއް/ دليل ވުރެ. ۞ فَكَذَّبَ وَأَبَىٰ ﴿٥٦﴾ = ދޮގު އެއްޗެއް ދެކޭތި އަދި (إيمان ވުމަށް) ދެކޮޅުހެދިއެވެ.

۞ قَالَ = އޭނާ ބުންޏެވެ.۞ أَجِئْتَنَا لِتُخْرِجَنَا = ކަލޭ އައީތޯއޭ އަހުރެމެން ނެރުންނެވުމަށް. ۞ مِنْ أَرْضِنَا =

އަހުރެމެންގެ ބިމުން. ۞ بِسِحْرِكَ = ކަލޭގެ سِحْرُ ން / سِحْرُ ގެ ބާރުގައި. ۞ يَـٰمُوسَىٰ ﴿٥٧﴾ = އޭ موسى އެވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٤٩) އެކަލާގެފާނު ޖަވާބުދިނެވެ. އެތިމެންގެ އެންމެހައިކަމެއް އަދި އެތިމެންގެ معلومات ވަނީ ތިމަންކަލާގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ގައިވާ ފޮތެއްގައެވެ. އެކަލާނގެ އެއިން އެއްޗެއް މަތިކުރައްވާ އަދި ހަނދާން ނައްތަވާލައްވައެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ހަނދުމަނެތިވެވޮޑިނުގަންނަވާހުށެވެ.

(٥٠) އެކަލާނގެއީ ތިމަންބައިމީހުންނަށްޓަކައި ބިންގަނޑު ފަރާތްކޮށްދެއްވި ފޮނިވަ ކަލާނގެއެވެ. އަދި ކަލޭމެންނަށްޓަކައި އެކަލާނގެ އެބިމުގައި މަގުތައް ހެއްދެވިއެވެ. އަދި އުޑުން ފެންބާވައިލެއްވިއެވެ. ދެންފަހެ އެފެނުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތަފާތު ވައްތަރުވައްތަރުގެ ގަސްގަހާގެހި ނެރުއްވީމެވެ.

(٥١) އަދި އެ މީސްތަކުންނޭވެ! އެގަސްގަހުން ކަލޭމެން ކައިބޮއިހަދާށެވެ! އަދި ކަލޭމެންގެ نعم ޖަނަވާރުތަކަށް ކާންދޭށެވެ، ހުއިރަށްޖެހޭށެވެ! އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެކަންކަމުގައި (އެބަހީ: އާދައިގެކަމުގައި އެވާ ދިރުން އެއިރަ ކަންކަމުގައި) ބުއްދީގެ أهل ވެރިންނަށް ކަށަވަރު بيان ވެގެންވާ دليل ތައްވެއެވެ. އެބަހީ: الله ގެ އެއްކައުވަންތަކަމާއި قدرة ފުރިހަމަކަމުގެ دليل ތައްވެއެވެ.

(٥٢) (އޭ މީސްތަކުންނޭވެ!) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެން އުފެއްދީމެވެ. އަދި (މަރުވުމަށްފަހު) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބިމަށް ކަލޭމެން إعاد ކުރައްވާނީމެވެ. (ބިމުގައި ވަޅުލާނީމެވެ.) ދެން އަލުން ދެވަނަފަހަރަށް އެބިމުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެން ނެރުއްވާނީމެވެ. (އެއީ حِسَاب ބެއްލެވުމާ ޖަޒާ ދެއްވުމަށެވެ.)

(٥٣) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާއަށް ދައްކަވައިފީމެވެ. ދެން އޭނާ އާޔަތްތައް ދޮގުކުރިއެވެ. އަދި - إيمان ވުމަށް - ދެކޮޅުހެދިއެވެ.

އަދި އޭނާ (موسى عليه السّلام އާއި مخاطب ކޮށް) ބުންޏެވެ. އޭ موسى އެވެ! ކަލޭ އަހުރެމެންގެ ގާތަށް އައީ ކަލޭގެ سِحْرُ ގެ ބާރުން އަހުރެމެން އަހުރެމެންގެ ބިމުން ނެރެލުމަށްތޯއެވެ.

فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ مِّثْلِهِۦ فَٱجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ مَوْعِدًا لَّا نُخْلِفُهُۥ نَحْنُ وَلَآ أَنتَ مَكَانًا سُوًى ﴿٥٨﴾ قَالَ مَوْعِدُكُمْ يَوْمُ ٱلزِّينَةِ وَأَن
يُحْشَرَ ٱلنَّاسُ ضُحًى ﴿٥٩﴾ فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ فَجَمَعَ كَيْدَهُۥ ثُمَّ أَتَىٰ ﴿٦٠﴾ قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ وَيْلَكُمْ لَا تَفْتَرُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا
فَيُسْحِتَكُم بِعَذَابٍ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنِ ٱفْتَرَىٰ ﴿٦١﴾ فَتَنَٰزَعُوٓا۟ أَمْرَهُم بَيْنَهُمْ وَأَسَرُّوا۟ ٱلنَّجْوَىٰ ﴿٦٢﴾ قَالُوٓا۟ إِنْ هَٰذَٰنِ لَسَٰحِرَٰنِ يُرِيدَانِ
أَن يُخْرِجَاكُم مِّنْ أَرْضِكُم بِسِحْرِهِمَا وَيَذْهَبَا بِطَرِيقَتِكُمُ ٱلْمُثْلَىٰ ﴿٦٣﴾

މުފްރަދާތު

فَلَنَأْتِيَنَّكَ بِسِحْرٍ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެން ކަލޭއަށް سِحْرُ ގެންނަންހުރީމުވެ. ۞ مِّثْلِهِ = ހަމައެފަދައިގެ.
۞ فَٱجْعَلْ بَيْنَنَا وَبَيْنَكَ = ފަހެ އަހުރެމެންނާ ކަލޭއާއި ދެމެދުގައެވެ. ކަނޑައަޅާށެވެ. ۞ مَوْعِدًا = ކަނޑައެޅޭ
ވަގުތަކާއި ތަނެއް. ۞ لَّا نُخْلِفُهُۥ نَحْنُ = އަހުރެމެން ކަނޑައެޅިގެން އެވަގުތާ خلاف ނުވާ. ۞ وَلَآ أَنتَ = އަދި
ކަލޭވެސް (خلاف ނުވާނެ) ۞ مَكَانًا سُوًى ﴿٥٨﴾ = ދެމެދުގައި ހަމަހަމަވާނެ ތަނެއް. ۞ قَالَ = އޭނާގެފާނު
ވިދާޅުވިއެވެ. (موسى عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ.)۞ مَوْعِدُكُمْ = ކަލޭމެންގެ ކަނޑައެޅޭ ވަގުތަކީ. ۞ يَوْمُ ٱلزِّينَةِ
= ޒީނަތްތެރިވާދުވަހެވެ. އެއީ عيد ދުވަހެވެ.۞ وَأَن يُحْشَرَ ٱلنَّاسُ = އަދި މީސްތަކުން ޖަމާކުރުވާއިރު. ضُحًى
﴿٥٩﴾ = ضُحَى ވަގުތު. (ދުވާލުގެ ކުރީކޮޅު) ۞ فَتَوَلَّىٰ فِرْعَوْنُ = ފަހެ فرعون (حقّ ދޫކޮށްލައި) އެނބުރި
ދުރަކަށްދިޔައެވެ. فَجَمَعَ كَيْدَهُۥ = ދެން އޭނާގެ مكر ޖަމާކޮށްފިއެވެ. އެބަހީ: سِحْرُ ވެރިން ޖަމާކޮށްފިއެވެ.۞
ثُمَّ أَتَىٰ ﴿٦٠﴾ = ދެން އަތުވެއްޖެއެވެ. (ކަނޑައެޅިގެންވާ ވަގުތަށް އަތުވެއްޖެއެވެ.) ۞ قَالَ لَهُم مُّوسَىٰ =
އެމީހުންނަށް يعنى: سِحْرُ ވެރިންނަށް – موسى عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ.۞ وَيْلَكُمْ = ކަލޭމެންގެ ހަލާކަށް
ހަލާކުވެއްޖެއެވެ.۞ لَا تَفْتَرُوا۟ عَلَى ٱللَّهِ كَذِبًا = اللّه އަށް ކަލޭމެން ދޮގެއް ނުހަދާށެވެ - بُهْتَان އެއް ނުޖަހާށެވެ.
۞ فَيُسْحِتَكُم بِعَذَابٍ ۖ = ފަހެ އޭނާ عذاب އެއް އަރުވާ އެ عذاب އަކުން ކަލޭމެން ހަލާކުކުރައްވާނެއެވެ.۞
وَقَدْ خَابَ = ހަމަކަށަވަރުން ގެއްލިހަލާކުވެއްޖެއެވެ. ۞ مَنِ ٱفْتَرَىٰ ﴿٦١﴾ = ދޮގުހެދި މީހާ.۞ فَتَنَٰزَعُوٓا۟
أَمْرَهُمْ = ފަހެ އެމީހުން (يعنى: سِحر ވެރިން) – އެމީހުންގެ ކަންތައްތަކުގައި ދެބަސްވެ خلاف ވިއެވެ.۞ بَيْنَهُمْ =
އެމީހުންގެމެދުގައި. ۞ وَأَسَرُّوا۟ ٱلنَّجْوَىٰ ﴿٦٢﴾ = އަދި އެމީހުން ސިއްރު ޖަލްސާކުރިއެވެ.۞ قَالُوٓا۟ = އެމީހުން
(އެމީހުންނަށް) ބުނެއެވެ. ۞ إِنْ هَٰذَٰنِ لَسَٰحِرَٰنِ = ހަމަކަށަވަރުން މިދެ މީ سِحْرُ ވެރިންނެވެ. ۞ يُرِيدَانِ =

އެދެވިހުން އެދެނީ. ❁ أن تخرجاكم = އެދެވިހުންވެގެން ކަލޭމެން ނެރުމަށެވެ. ❁ مّن أرضكم = ކަލޭމެންގެ
ބިމުން. ❁ بسحرهما = އެދެވިހުންގެ سِحْرُ ގެބާރުން. وَيَذْهَبَا = އަދި އެދެވިހުން ދިއުމަށެވެ. ❁
بطريقتكم المثلى ﴿٦٣﴾ = ކަލޭމެން ރަނގަޅު ގޮތާއިގެން / ރަނގަޅު ދީނާއިގެން / ނުވަތަ ރަނގަޅު
މީހުނާއިގެން. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٥٨) ފަހެ ނިކަންހުރެ އަހުރެމެން ކަލޭގާތަށް ހަމަ އެފަދަ سِحْرُ އެއް ގެންނަހުރީމުވެ. ފަހެ ކަލޭއާ އަހުރެމެންނާ ދެބައިމީހުން ބައްދަލުވާނޭ ވަގުތަކާއި ތަނެއް ކަނޑައަޅާށެވެ. އަދި އެވަގުތަކީ އަދި އެތަނަކީ އަހުރެމެންނާއި ކަލޭއާއި خلاف ނުވާ ހަމަހަމަ ވަގުތަކާއި ތަނަކަށް ވާންވާނެއެވެ.

(٥٩) އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އެވަގުތަކީ ޒީނަތުގެދުވަހެވެ. - عيد ދުވަހެވެ. އަދި އެދުވަހުގެ ضحى ވަގުތު يعني: ދުވާލުގެ ކުރިކޮޅު މީސްތަކުން ޖަމާވެވެންވާނެއެވެ. ޖަމާކުރަންވާނެއެވެ.

(٦٠) ފަހެ فرعون حقّ އާއި ދުރަށް އެނބުރި ދުރަކަށްސިފައިވިއެވެ. އަދި އޭނާ سِحْرُ ވެރިން ޖަމާކޮށް ގޮތްތައް ރާވައިފިއެވެ. ދެން ކަނޑައަޅައިގެންވާ ވަގުތު އެތަނަށް އަތުވެއްޖެއެވެ.

(٦١) موسى – عليه السّلام – އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. يعني: سِحْرُ ވެރިންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް ހަލާކު ވެއްޖެއެވެ. ނުވަތަނަމަ ކަލޭމެން الله ގެ މައްޗަށް ދޮގެއް ނުހަދާށެވެ. ފަހެ އޭރުން عذاب އެއް އަރުވައި ކަލޭމެން ހަލާކުކޮށްލާނެއެވެ. އަދި ދޮގުވެރި ކޮންމެ މީހަކު ގެއްލިހަލާކުވެއްޖެއެވެ.

(٦٢) ދެން ފަހެ އެމީހުން يعني: سِحْرُ ވެރިން އެމީހުންގެ ކަންތައްތަކުގައި އެމީހުންގެ ދެމެދުގައި ދެބަސްވެ އަރައިރުން އުފެދިއްޖެއެވެ. (އެއްބަޔަކު ބުނެއެވެ. موسى އާއި هارون ދެމީހުންނަކީ ދެ سِحْرُ ވެރިންކަމުގައިވާނެކަމާ އަނެއްބަޔަކު ގަބޫލުނުކުރިއެވެ. އަނެއްބައިމީހުން ބުނެއެވެ ކަލޭގެފާނު ދެމީހުންނަކީ ނަބިއްޔެއްކަމުގައިވާނެކަމާ ދެބަސްވިއެވެ.) އަދި އެމީހުން ސިއްރު ޖަމާކޮށްގަތްހެއެވެ.

(٦٣) އެމީހުން يعني: سحر ވެރިން – ބުނެއެވެ. (އެސިއްރު ޖަމާކޮށްގައި އެމީހުންބުނީ) ހަމަކަށަވަރުން މިދެމީހުންނަކީ يعني: موسى އާއި هارون ދެމީހުންނަކީ ކަނޑައެޅިގެން ދެ سِحْرُ ވެރިންނެވެ. އެމީހުން އެ އެދެނީ އެދެމީހުންގެ سِحْرُ ގެ ބާރުން ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ ބިމުން ނެރުމަށެވެ. އަދި ކަލޭމެންގެ ރަނގަޅު ގޮތް (ރަނގަޅު ދީން) ދުއްވައިލުމަށެވެ. (ނުވަތަ ކަލޭމެންގެތެރޭގައި މިވީ ރަނގަޅު މީހުންނާއިގެން ދާނެވެ. އެއީ بنى إسرئيل ނެވެ.)

فَأَجْمِعُوا۟ كَيْدَكُمْ ثُمَّ ٱئْتُوا۟ صَفًّا ۚ وَقَدْ أَفْلَحَ ٱلْيَوْمَ مَنِ ٱسْتَعْلَىٰ ﴿٦٤﴾ قَالُوا۟ يَٰمُوسَىٰٓ إِمَّآ أَن تُلْقِىَ وَإِمَّآ أَن نَّكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَىٰ ﴿٦٥﴾
قَالَ بَلْ أَلْقُوا۟ ۖ فَإِذَا حِبَالُهُمْ وَعِصِيُّهُمْ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ مِن سِحْرِهِمْ أَنَّهَا تَسْعَىٰ ﴿٦٦﴾ فَأَوْجَسَ فِى نَفْسِهِۦ خِيفَةً مُّوسَىٰ ﴿٦٧﴾ قُلْنَا لَا تَخَفْ
إِنَّكَ أَنتَ ٱلْأَعْلَىٰ ﴿٦٨﴾ وَأَلْقِ مَا فِى يَمِينِكَ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوٓا۟ ۖ إِنَّمَا صَنَعُوا۟ كَيْدُ سَٰحِرٍ ۖ وَلَا يُفْلِحُ ٱلسَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ ﴿٦٩﴾ فَأُلْقِىَ
ٱلسَّحَرَةُ سُجَّدًا قَالُوٓا۟ ءَامَنَّا بِرَبِّ هَٰرُونَ وَمُوسَىٰ ﴿٧٠﴾

ތަރުޖަމާ

فَأَجْمِعُوا كَيْدَكُمْ = (އަދި އެމީހުން ބުނެފިއެވެ.) ފަހެ ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ ޙީލަތާއި ކަންތައް ގަދަކޮށް
ރަނގަޅުކުރާށެވެ. ❁ ثُمَّ ائْتُوا صَفًّا = ދެން ކަލޭމެން އެއްސަފުގައި އަންނާށެވެ. ❁ وَقَدْ أَفْلَحَ الْيَوْمَ =
އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިއަދު ކާމިޔާބުވެއްޖެއެވެ. ❁ مَنِ اسْتَعْلَى ﴿٦٤﴾ = މަތިވެރިވެއްޖެމީހާ ގަދަވެއްޖެމީހާ. ❁
قَالُوا يَا مُوسَى = އެމީހުން ބުނެފިއެވެ. އޭ موسى އެވެ. ❁ إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ = ނުވަތަ ކަލޭގެފާނު (އަސާކޮޅު
އެއްލަވާށެވެ. وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ = ނުވަތަ އަޅުގަނޑުމެން ވާނީމެވެ.❁ أَوَّلَ مَنْ أَلْقَى ﴿٦٥﴾ = އެންމެ ފުރަތަމަ
އުކާމީހުން ކަމުގައި. ❁ قَالَ = އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. موسى عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ بَلْ أَلْقُوا = އަދި
ތިޔައެއްލާށެވެ؟ ކަލޭމެން (ތަކެތި) އުކާށެވެ. (ދެން އެމީހުން سحرُ ގެތަކެތި ހަރަކާތްކުރުވައި ميدان އަށް އުކައިލިއެވެ.)
❁ فَإِذَا حِبَالُهُمْ = އެހައިރުން އެމީހުންގެ ވާތަކާއި. ❁ وَعِصِيُّهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ ޢަސާތަކާއި. ❁
تُخَيَّلُ إِلَيْهِ = އެކަލޭގެފާނަށް يعنى: موسى عليه السّلام އަށް – ހީވުމުންނެވެ. ❁ مِنْ سِحْرِهِمْ = އެމީހުންގެ سحرُ
ގެ ސަބަބުން.❁ أَنَّهَا تَسْعَى ﴿٦٦﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އެތަކެތި ދުވަނިކޮށްފައި - حركاة ކުރަނިކޮށްފައި. ❁ فَأَوْجَسَ =
ފަހެ إحساس ވެ ވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ❁ فِي نَفْسِهِ خِيفَةً مُوسَى ﴿٦٧﴾ = موسى عليه السّلام އެކަލޭގެފާނުންގެ
ނަފްސުގައި ބިރުފުޅުގަން.❁ قُلْنَا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ وحي ކުރެއްވީމެވެ. ❁ لَا تَخَفْ = ކަލޭގެފާނު ބިރުފުޅުގަން
ވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ! إِنَّكَ أَنْتَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު މަތިވެރި. ❁ الْأَعْلَى ﴿٦٨﴾ =
(އެމީހުންގެކިބައިން އެންމެމަތީ މީހާއެވެ. ❁ وَأَلْقِ = އަދި ކަލޭގެފާނު އެއްލަވާށެވެ. ❁ مَا فِي يَمِينِكَ =
ކަލޭގެފާނުގެ ކަނާތްއަތުގައިވާ އެތި (އަސާކޮޅު) ❁ تَلْقَفْ مَا صَنَعُوا = އެމީހުން ހެދި (سِحْرُ ގެ) ތަކެތި
ކައި ނިމުވައިލާނެއެވެ. ❁ إِنَّمَا صَنَعُوا = އެމީހުން ހެދިކަންތަކަކީ. ❁ كَيْدُ سَاحِرٍ = އެއީ سِحْرُ
ވެރިންގެ މަކަރެވެ. ❁ وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ = އަދި سِحْرُ ވެރިޔާ ކާމިޔާބުނުވާނެ ހުއްޓެވެ. ❁ حَيْثُ أَتَى ﴿٦٩﴾

= އައިސްގެން އެއްވެސްތަނަކުން. (އައި ތަނެއް އެއްވެސްތަނަކުން) فَأُلْقِيَ ٱلسَّحَرَةُ = ފަހެ އެންމެހައި ސިޙުރު ވެރިން (سَجِدَ
ލެއް) ވެއްޓިއްޖެއެވެ. ❁ سُجَّدًا = سَجِدَة ކުރާ حال . ❁ قَالُوٓا ءَامَنَّا = އެމީހުން ބުނެފިއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން
އީމާންވެއްޖައީމުއެވެ. ❁ بِرَبِّ هَـٰرُونَ وَمُوسَىٰ ﴿٧٠﴾ = هارون އާއި موسى (عليهما السّلام) ގެ ربّ އަށް.❁

إجْمَالِي މާނަ

(٦٤) އެ މިއަދަ ސިޙުރު ވެރިންނަށް. ކަލޭމެން ކަލޭމެންގެ ސިޙުރު ގެ ޙީލަތްތައް ޖަމާކޮށް ގަދަކަމާއި ޙަރަކާތް ކުރާށެވެ. ދެން ކަލޭމެން އެއްސަފަކަށް އަންނާށެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިއަދު ކާމިޔާބު ގަދަވެއްޖެމީހާ ކާމިޔާބު ނަސީބުވެރިވެއްޖެއެވެ.

(٦٥) އެމީހުން يعني: ސިޙުރު ވެރިން ބުނެފައެވެ ތާއްޔާރުވެ ދަންނަވައިފިއެވެ. އޭ موسى އެވެ. އެހެންނަމަ ކަލޭގެފާނު (އަސާސާ) އެއްލަވާށެވެ. އަދި އެހެންނޫނިއްޔާ އަޅުގަނޑު ދެމީހުން (ސިޙުރު ގެ ސާމާނު) އުކާލާނީ ކުރީގައި އަޅުގަނޑުމެން ފުރަތަމައިލާނެއެވެ.

(٦٦) އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި ކަލޭމެން އުކާލާށެވެ! (ދެން ފަހެ އެމީހުން އެމީހުންގެ ސިޙުރު ގެ ވަޅުގަނޑާ ދަނޑިތަކާއި ސިޙުރު ހަދާފައި އުކާލީއެވެ.) ފަހެ އެހައިރުން އެމީހުންގެ ވަޅުގަނޑާއި އެމީހުންގެ އަސާސާތައް އެކަލޭގެފާނަށް يعني: موسى عليه السّلام އަށް ހީވެގެންދިޔައީ އެމީހުންގެ ސިޙުރު ގެސަބަބުން އެތަކެތި ހަމަކަށަވަރުން ދުވަނިކޮށްހުރިހެންނެވެ. حركاة ކުރަނިކޮށްހުރިހެންނެވެ. އެއީ ހަމަގައި ސިޙުރު އެވެ.

(٦٧) ފަހެ موسى عليه السّلام އެކަލޭގެފާނުގެ نفس ތެރޭގައި ބިރުވެރިކަމެއް إحساس ކުރައްވައިފިއެވެ.

(٦٨) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް އަންގަވައިފީމެވެ. ކަލޭގެފާނު ބިރުވެރިވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނީ އެންމެ މަތިވެރި މީހާއެވެ. އެބަހީ: އެމީހުންނަށްވުރެ މާމަތިވެރިއެވެ.

(٦٩) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ކަނާތްއަތުގައި ހުރިތާއެއް އެއްލަވާށެވެ. އެމީހުން އެހެދިޔަތަކެއް އެއީ ކަޅި ދިރުވާނެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން އެހެދިޔައީ ސިޙުރުވެރިންގެ ފަރުވާލި މަކަރެކެވެ. އަދި ސިޙުރު ވެރިޔާ ކޮންތާކަށް ދިޔަޔަސް ކާމިޔާބު ނުވާނެއެވެ. (ދެން ފަހެ އެކަލޭގެފާނު އަސާސާ އެއްލެވިއެވެ. އަދި އެހައިރުން ميدان ގައި حركاة ކުރަނިކޮށް ހުރި ސިޙުރު ގެ ހުރިހާތަކެތި (އެ ވަޅުގަނޑާއި ދަނޑިތަކާއި) އެކަލޭގެފާނުގެ އަސާސާ ހަރުފަތުރާލާވެގެން ކާލިއްޖެއެވެ. އެހިނދު ސިޙުރު ވެރި އެންމެން ވެއްޓިއްޖެއެވެ.)

(٧٠) ފަހެ އެންމެހައި ސިޙުރު ވެރިން سجدة ކުރާ حال ވެއްޓިއްޖެއެވެ. އެބަހީ: سجدة ކޮށްލިއެވެ. އަދި އެމީހުން (އެއީ އެއްއަޑަކުން) ބުނެފިއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން هارون އާއި موسى عليهما السّلام ގެ ربّ އަށް އީމާންވެއްޖައީމުއެވެ.

قَالَ ءَامَنتُمْ لَهُۥ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّهُۥ لَكَبِيرُكُمُ ٱلَّذِى عَلَّمَكُمُ ٱلسِّحْرَ ۖ فَلَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَٰفٍ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ
فِى جُذُوعِ ٱلنَّخْلِ وَلَتَعْلَمُنَّ أَيُّنَآ أَشَدُّ عَذَابًا وَأَبْقَىٰ ﴿٧١﴾ قَالُوا۟ لَن نُّؤْثِرَكَ عَلَىٰ مَا جَآءَنَا مِنَ ٱلْبَيِّنَٰتِ وَٱلَّذِى فَطَرَنَا ۖ فَٱقْضِ مَآ
أَنتَ قَاضٍ ۖ إِنَّمَا تَقْضِى هَٰذِهِ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَآ ﴿٧٢﴾ إِنَّآ ءَامَنَّا بِرَبِّنَا لِيَغْفِرَ لَنَا خَطَٰيَٰنَا وَمَآ أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ مِنَ ٱلسِّحْرِ ۗ وَٱللَّهُ خَيْرٌ
وَأَبْقَىٰٓ ﴿٧٣﴾

ލަފުޒީމާނަ

قَالَ = ބުނީ ބުންޏެވެ. އެބަހީ: فرعون ބުންޏެވެ. ❁ ءَامَنتُمْ لَهُۥ = ކަލޭމެން (سِحْرُ ވެރިން) އީމާންވީތޯ يعنى:
موسى އަށް އީމާންވީހެއްޓޯ؟ ❁ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ = ކަލޭމެންނަށް އަހުރެން އިޒުނަ ނުދެނިސް. ❁ إِنَّهُۥ
لَكَبِيرُكُمُ = ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއަކީ ކަލޭމެންގެ އެންމެބޮޑު މީހާކަން ކަށަވަރެވެ. ❁ ٱلَّذِى عَلَّمَكُمُ = އޭނާ
ކަލޭމެނަށް އުގަންނައިދިން. ٱلسِّحْرَ = سِحْرُ ❁ فَلَأُقَطِّعَنَّ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ކަނޑާލާނަމެވެ އަހުރެން
ކަނޑާލާނީމެވެ. أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم = ކަލޭމެންގެ އަތްތަކާ ފައިތަކެވެ. ❁ مِّنْ خِلَٰفٍ = ތަފާތުކޮށް / ކަނާތްޕައިކޮށް
/ ކަނާތްޕައި ވައްތަރަށް. ❁ وَلَأُصَلِّبَنَّكُمْ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެން ކަލޭމެން صليب އަށް ޖަހާނީމެވެ. فِى
جُذُوعِ ٱلنَّخْلِ = ކަރުހު ރުކުގެ ގަސްގަނޑުގައި. ❁ وَلَتَعْلَمُنَّ =އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންނަށް
އެނގޭނެއެވެ. ❁ أَيُّنَآ = އަހުރެމެންނުގެ ކޮންބައެއްކަން. (އަހުރެމެންނާ موسى ގެ ރަސްކަލާ) ❁ أَشَدُّ عَذَابًا
= عذاب ދިނުމުގެ ގޮތުން ގަދަވީ. ❁ وَأَبْقَىٰ ﴿٧١﴾ = އަދި ދެމިހުރުން ބޮޑު (ހިފާއިހަމަ)❁ قَالُوٓا = އެމީހުން
ދެންނެވިއެވެ. އެބަހީ: سِحْرُ ވެރިން فرعون އާއި ދެންނެވިއެވެ.❁ لَن نُّؤْثِرَكَ = އަހުރެމެން ކަލޭ އިސްކުރާކަށް ނުވާނެއެވެ.
/ ކަލޭގެ ކަރުހުން إختيار ނުކުރާނެއެވެ.❁ عَلَىٰ مَا جَآءَنَا = އަހުރެމެންގެ ގާތަށް އައިސްފައިވާ ހެކިތަކުގެ މައްޗަށް.❁
مِنَ ٱلْبَيِّنَٰتِ = ބަޔާންވެގެންވާ ދަލީލުތަކުގެ ތެރެއިން. ❁ وَٱلَّذِى فَطَرَنَا = އަދި އަހުރެމެން
ޚަލްޤުކުރެއްވި ކަލާނގެއަށްވުރެ. ❁ فَٱقْضِ = ފަހެ ކަލޭ ނިންމާށެވެ. ހުކުމްކުރާށެވެ.❁ مَآ أَنتَ قَاضٍ =
ކަލޭ ނިންމާނެކަމެއް / ކަލޭ ނިންމާނެކަމެއް.❁ إِنَّمَا تَقْضِى = ކަލޭ ނިންމާނީ ހުކުމްކުރާނީ ހަމައެކަނި. ❁
هَٰذِهِ ٱلْحَيَوٰةَ ٱلدُّنْيَآ ﴿٧٢﴾ = މިދުނިޔޭގެ ދިރިއުޅުމުގައެވެ. / މިދުނިޔޭގެ حياة ގައެވެ. ❁ إِنَّآ ءَامَنَّا بِرَبِّنَا = ހަމަކަށަވަރުން
އަހުރެމެން އަހުރެމެންގެ ربّ އަށް އީމާންވެއްޖައީމުއެވެ. ❁ لِيَغْفِرَ لَنَا = އެކަލާނގެ އަހުރެމެންނަށް ފުއްސަވުމަށް. ❁

خَطَيَـٰنَا =އަހުރެމެންގެ ކުށްތައް.۞ وَمَآ أَكْرَهْتَنَا عَلَيْهِ = އަދި އެކަންކަމުގެ މައްޗަށް ކަލޯ އަހުރެމެންނަށް
މަޖުބޫރުކުރި ކަންތަކާއި. ۞ مِنَ ٱلسِّحْرِ =سِحْرُ ގެ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން. ۞ وَٱللَّهُ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰٓ (٧٣) = އަދި اللّه
މާތްވެވޮޑިގެން ދެމިހުރުން ބާޤީވެ.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٧١) އޭނާ یعنی: فرعون ބުންޏެވެ. ކަލޯމެންނަށް އަހުރެން إِذْنَ ނުދީނިސް ކަލޯމެން އޭނާއަށް އީމާންވީހެއްޔެވެ؟ ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއަކީ އެބަހީ: موسى އަކީ ކަލޯމެންނަށް سِحْرُ އުގަންނައިދިން ކަލޯމެންގެ ބޮޑުމީހާއެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ކަލޯމެންގެ އަތްތަކާއި ފައިތަށް ތަފާތުކޮށް އެބަހީ: ކަނާތްފައިގެ ތެރެއިން (ކަނާތާއި ވާތްފައިވާގޮތަށް) އަހުރެން ކަނޑާލާނީމެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަދުރު ގަހުގެ ގަސްގަނޑުގައި ކަނޑައެޅިގެން ކަލޯމެން صَلِيْبُ ކުރާނީމެވެ. އަދި އަހުރެންނާއި موسى އާއި ދެމީހުންކުރެ عذاب ގަދަވެފައި ދެމިހުރުން ބޮޑީކާކުކަން ކަލޯމެންނަށް އެނގިދާނެއެވެ. (سِحْرُ ފިރުޢައުނަށް އެޖަމާޢަތުގައި އުޅުއްވުނު މީހުނެވެ سِحْرُ ފިރުޢައުނެވެ. سِحْرُ އާއި معجزة އާއި ތަފާތު ވަކިކަން އެމީހުންނަށް އެނގިއްޖެއެވެ. ކޮންމެ فَنّ އެއްގެ ވެސް އޭގެ أهل ފަރާތްތަކަށް އޭގެ حقيقة އެނގޭނެއެވެ. موسى ގެފާނުގެ ކަމަކީ سِحْرُ ނޫންކަން އެމީހުންނަށް ރަނގަޅަށް އެނގުނީ އަވަހަށް އީމާންވީއެވެ. فرعون ދެކުނު އިޚުތިޔާރުކޮށްގަތީ އޭގެ ފަހުންނެވެ.)

(٧٢) އެމީހުން یعنی: سحر ފިރިން فرعون އަށް ބުންޏެވެ. އަހުރެމެންގެ ގާތަށް އެކަލޭގެފާނު یعنی: موسى عليه السّلام އެގެންނެވި بيان ފެނުނު دليل ތަކުގެމައްޗަށް އަދި އަހުރެމެން ހެއްދެވި ކަލާނގެ ޖެއްސެވި މަތިވެރި މާތް اللّه ގެ މައްޗަށް އަހުރެމެން ކަލޯގެ ބަސް އިސްނުކުރާނީމެވެ. ފަހެ ކަލޯ ހުކުމް އެއްޗެއް ކަލޯ ހުކުމްކުރާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޯގެ ހުކުމްތަކަށް ކަނޑައޭ ދުނިޔޭގެ ހަޔާތް حياة ގައެވެ. އާޚިރަތް ދުވަހު އެނގޭނެއެވެ. އެމަނިކުފާނު اللّه އިޚްތިޔާރުކުރައްވައިފައެވެ.

(٧٣) ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެމެން އަހުރެމެންގެ ربّ އަށް إيمان ވެއްޖައީމެވެ. އެއީ އެކަލާނގެ އަހުރެމެންގެ ކުށްތައް ފުއްސަވުމަށާއި އަދި سحر ގެތެރެއިން ކަލޯ އަހުރެމެންނަށް مجبور ކޮށް އަހުރެމެން ނުރުހޭގޮތާ حال އަހުރެމެން ކުރި ކަންތައްވެސް އަހުރެމެންނަށް އެކަލާނގެ ފުއްސެވުމަށެވެ. އަދި (ثواب ދެއްވުމުގައި ދެއްވުން ކަލޭއަށްވުރެ) اللّه މާތްވެގެންވެއެވެ. އަދި (عقوبة ދެއްވުމާއި عذاب ދެއްވުމުގައި ދެއްވުން) އެކަލާނގެ عذاب އާއި عقوبة ދެމިހުރުން ބާޤީވެ.

إِنَّهُۥ مَن يَأْتِ رَبَّهُۥ مُجْرِمًا فَإِنَّ لَهُۥ جَهَنَّمَ لَا يَمُوتُ فِيهَا وَلَا يَحْيَىٰ ﴿٧٤﴾ وَمَن يَأْتِهِۦ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَأُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمُ ٱلدَّرَجَٰتُ ٱلْعُلَىٰ ﴿٧٥﴾ جَنَّٰتُ عَدْنٍ تَجْرِى مِن تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ وَذَٰلِكَ جَزَآءُ مَن تَزَكَّىٰ ﴿٧٦﴾ وَلَقَدْ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِى فَٱضْرِبْ لَهُمْ طَرِيقًا فِى ٱلْبَحْرِ يَبَسًا لَّا تَخَٰفُ دَرَكًا وَلَا تَخْشَىٰ ﴿٧٧﴾ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ بِجُنُودِهِۦ فَغَشِيَهُم مِّنَ ٱلْيَمِّ مَا غَشِيَهُمْ ﴿٧٨﴾

ލުޣަތު

إِنَّهُۥ مَن يَأْتِ رَبَّهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހަކު ربّ ގެ حضرة އަށް އައި. ◈ مُجْرِمًا = ނުބައިކަމުގައިވާ
މީހެއްގެ ގޮތުގައި. ◈ فَإِنَّ لَهُۥ جَهَنَّمَ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އޭނާއަށް ހުރީ ނަރަކައެވެ. ◈ لَا يَمُوتُ فِيهَا =
އޭނާ އެތާ މަރުނުވާނެއެވެ. وَلَا يَحْيَىٰ ﴿٧٤﴾ = އަދި އޭނާ އެތާ ނުދިރިހުންނާނެއެވެ. ◈ وَمَن يَأْتِهِۦ مُؤْمِنًا = އަދި
مؤمن އަކަށްވެގެން އެކަލާނގެ حضرة އަށް އައިމީހާ. ◈ قَدْ عَمِلَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ = ހަމަކަށަވަރުން އޭނާ صالح عمل
ކޮށް. فَأُو۟لَٰٓئِكَ لَهُمُ = ފަހެ ކަނޑައެޅިގެން އެމީހުންނަށް ހުންނަހުށްޓެވެ. ◈ ٱلدَّرَجَٰتُ ٱلْعُلَىٰ ﴿٧٥﴾ =
މަތިވެރިވެގެންވާ ދަރަޖަތައް. ◈ جَنَّٰتُ عَدْنٍ = އަބަދު قائم ވެހުންނަ ގޮތުގައިވާ ސުވަރުގެތަކެވެ. ◈ تَجْرِى مِن
تَحْتِهَا ٱلْأَنْهَٰرُ = އެތަންތަނުގެ ދަށުން ކޯރުތައް ހިނގަމުންދެއެވެ. ◈ خَٰلِدِينَ فِيهَا ۚ = އެތާނގައި އަބަދަށް
ދެމިހުންނާނެއެވެ. ◈ وَذَٰلِكَ = އަދި އެއީ. ◈ جَزَآءُ مَن تَزَكَّىٰ ﴿٧٦﴾ = (ޝިރުކުން) طاهِرُ ވެތިބިމީހުންގެ ޖަޒާއެވެ. ◈
وَلَقَدْ أَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅުގަނޑުމެން موسى عليه السّلام އަށް وحي ކުރެއްވީމެވެ.
◈ أَنْ أَسْرِ بِعِبَادِى = މިއަޅުގަނޑުމެންގެ އަޅުތަކުންނާއިގެން ރޭގަނޑު ކަލޭގެފާނު ހިނގަވާފައި
ވަޑައިގަންނަވާށެވެ! ◈ فَٱضْرِبْ لَهُمْ = އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް ތަޅުއްވައިދެއްވާށެވެ. طَرِيقًا = މަގެއް.
◈ فِى ٱلْبَحْرِ = ކަނޑުގައި. ◈ يَبَسًا = ހިކި. ◈ لَّا تَخَٰفُ دَرَكًا = އަތުވެދާނެކަމުގެ ބިރެއް ކަލޭގެފާނަކަށް
ނުވާ. ◈ وَلَا تَخْشَىٰ ﴿٧٧﴾ = އަދި (غرق ވެދާނެކަމުގެ) ބިރެއް ކަލޭގެފާނަކަށް ނުވާނެއެވެ. ◈ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ = އަދި
فرعون އެމީހުންނާއި تبع ވިއެވެ. (އެމީހުންގެ ފަހަތުން އައެވެ.) ◈ بِجُنُودِهِۦ = އޭނާގެ ސިފައިންނާއިއެކު. ◈
فَغَشِيَهُم مِّنَ ٱلْيَمِّ = ފަހެ އެމީހުން ކަނޑުގައި ނިވައިކޮށްލިއެވެ. ◈ مَا غَشِيَهُمْ ﴿٧٨﴾ = އެމީހުން ނިވައިކުރި
އެއްޗެއް. ◈

إجْمَالِي މާނަ

(٧٤) ހަމަކަށަވަރުން ނުބައިންތެރިވެގެންވާ حال (قيامة ދުވަހުން) އެމީހަކު ربّ ގެ حضرة އަށް އައިމާ ދަންނައެވެ. ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހާއަށް ހުރީ ނަރަކައެވެ. އެތާނގައި އޭނާ މަރުނުވާނެއެވެ. އަދި ނުދިރިތިބޭނެއެވެ.

(٧٥) އަދި އެމީހަކު ކަނޑައެޅިގެން صالح عمل ކޮށް مؤمن އަކުކަމުގައިވެގެންވާ حال އެމީހަކު ربّ ގެ حضرة އަށް އައިމާ ދަންނައެވެ. ފަހެ އެއުރެން މީހުންނަށްހުރީ ކަނޑައެޅިގެން މަތިވެރި ދަރަޖަތަކެވެ.

(٧٦) އެދަރަޖަތަކަކީ قائم ވެތިބޭނޭ ސުވަރުގެތަކެވެ. އެތަންތާނގެ ދަށުން ކޯރުތައް ދުވާ ބަގީޗާތަކެވެ. އެމީހުން އެތަނުގައި ދެމިތިބޭ حال ގައެވެ. އެފަދަތަކެތި نعمة އެއީ ފާފައިން طاهر ވެއްޖެ ކޮންމެ މީހަކަށެވެ. އެއީ އެފަދަ ކޮންމެ މީހަކަށް ލިބޭނެ جزاء އެވެ ثواب އެވެ.

(٧٧) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ موسى عليه السّلام އަށް وحى ކުރެއްވީމެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނާއިގެން - އެބަހީ: بنى إسرائيل ންނާއިގެން - ކަނޑުގެ ތެރެއިން ރޭގަނޑުގައި (ދިޔަފަނުން) ނުކުމެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! އަދި އެމީހުންނަށްޓަކައި ކަނޑުގައި ހިކިމަގެއް ކަނޑުގެ ތެރެއިން ތަޅުވައިދެއްވާށެވެ (فرعون އާއި އޭނާގެ މީހުން ކަނޑުގެ އަރިމަތިއަށް ގާތްވެއްޖެ ބިރުވެރިކަމާ އަދި غرق ވެދާނެކަމުގެ) ކަނޑުގެ ބިރުވެރިކަމަކާ ނުލައެވެ.

(٧٨) ދެންފަހެ فرعون އޭނާގެ لشكر އާއިއެކު އެމީހުންގެ ފަހަތުން تبع ވެގެން އައެވެ. ދެން އަދި އެމީހުން يعنى: فرعون އާއި އޭނާގެ لشكر ކަނޑުގެ ތެރޭގައި ނިވައިވެގެންދިޔައެވެ. غرق ވެ މަރުވެގެން ދިޔައީއެވެ. (މިއާދަޔާއި މިއަދު موسى عليه السّلام އާއި فرعون އާއި ދެމެދު އެކަމެއްކަމުގައެވެ. އަދި އެކަމާ ދުވަހެއްގެމަތީން فرعون ހަލާކު ކުރެއްވީމުގެ ވާހަކައެވެ. މިއީ قرآن ގެ އެކަމާ މިތާ އެވާހަކަތައްވެއެވެ.)

وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ قَوْمَهُۥ وَمَا هَدَىٰ ﴿٧٩﴾ يَٰبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ قَدْ أَنجَيْنَٰكُم مِّنْ عَدُوِّكُمْ وَوَٰعَدْنَٰكُمْ جَانِبَ ٱلطُّورِ ٱلْأَيْمَنَ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ
ٱلْمَنَّ وَٱلسَّلْوَىٰ ﴿٨٠﴾ كُلُوا۟ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقْنَٰكُمْ وَلَا تَطْغَوْا۟ فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِى ۖ وَمَن يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِى فَقَدْ هَوَىٰ ﴿٨١﴾
وَإِنِّى لَغَفَّارٌ لِّمَن تَابَ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا ثُمَّ ٱهْتَدَىٰ ﴿٨٢﴾ ۞ وَمَآ أَعْجَلَكَ عَن قَوْمِكَ يَٰمُوسَىٰ ﴿٨٣﴾ قَالَ هُمْ أُو۟لَآءِ عَلَىٰٓ
أَثَرِى وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ لِتَرْضَىٰ ﴿٨٤﴾

ތަރުޖަމާ

وَأَضَلَّ فِرْعَوْنُ = އަދި فرعون މަގުފުރައްދަވައިފިއެވެ. ❁ قَوْمَهُۥ = އޭނާގެ قوم . ❁ وَمَا هَدَىٰ ﴿٧٩﴾ =
އަދި އޭނާ (އެމީހުންނަށް) ސީދާމަގު ނުދެއްކިއެވެ. ❁ يَٰبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ = އޭ ބަނީ އިސްރާއީލުންނެވެ. ❁ قَدْ
أَنجَيْنَٰكُم = ހަމަކަށަވަރުން މިތިޔަބައިމީހުންގެ ކަލާނގެ ސަލާމަތްކޮށްދެއްވީމެވެ. ❁ مِّنْ عَدُوِّكُمْ = ކަލޭމެންގެ
عَدُوّ ގެ ކިބައިން. ❁ وَوَٰعَدْنَٰكُمْ = އަދި މިތިޔަބައިމީހުންނަށް ކަލޭމެންނަށް وعد ކުރެއްވީމެވެ. ❁ جَانِبَ ٱلطُّورِ
ٱلْأَيْمَنَ = طور ފަރުބަދައިގެ ކަނާއަތްފަރާތުގައިވާ. ❁ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكُمُ = އަދި މިތިޔަބައިމީހުންގެ
ކަލޭމެންގެމައްޗަށް ބާވައިލެއްވީމެވެ. ❁ ٱلْمَنَّ وَٱلسَّلْوَىٰ ﴿٨٠﴾ = مَنّ އާއި سَلْوَى . ❁ كُلُوا۟ = ކަލޭމެން ކާށެވެ!
(އެންގެވީމެވެ.) ❁ مِن طَيِّبَٰتِ مَا رَزَقْنَٰكُمْ = މިތިޔަބައިމީހުންނަށް ކަލޭމެންނަށް ދެއްވި ރިޒުޤުގެ ރީތި ތަކެތިން
(حلال ތަކެތިން.) ❁ وَلَا تَطْغَوْا۟ فِيهِ = އަދި އޭގައި ކަލޭމެން ހައްދުފަހަނަޅައި ނުދާށެވެ! (އަނިޔާވެރިނުވާށެވެ.)
❁ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ = ފަހެ އެހެން ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް ވާޖިބުވާނެއެވެ. (ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް އަރައިފާނެއެވެ. /
ކަލޭމެން ގެއްލިދާނެއެވެ.) ❁ غَضَبِى = މިތިޔަބައިމީހުންގެ ކޯފާ. ❁ وَمَن يَحْلِلْ عَلَيْهِ = އަދި އެމީހެއްގެ
މައްޗަށް واجب ވެއްޖެމީހާ. ❁ غَضَبِى = މިތިޔަބައިމީހުންގެ ކޯފާ. ❁ فَقَدْ هَوَىٰ ﴿٨١﴾ = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން
އެމީހާ ހަލާކުވެއްޖެއެވެ. (ނަރަކައިގެ އަޑިއަށް ވެއްޓިއްޖެއެވެ.) ❁ وَإِنِّى لَغَفَّارٌ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން
މިތިޔަބައިމީހުންނީ ކަނޑައެޅިގެން ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ لِّمَن تَابَ = توبة
ވެއްޖެމީހާއަށް. ❁ وَءَامَنَ وَعَمِلَ صَٰلِحًا = އަދި އެމީހާ އީމާންވެ އަދި صالح عمل ކުރި. ❁ ثُمَّ ٱهْتَدَىٰ ﴿٨٢﴾
= ދެން އެމީހާ ތެދުމަގުގައި ހުރި. (ސީދާމަގުގައި / عمل ސީދާކުރި) ❁ ۞ وَمَآ أَعْجَلَكَ = އަދި ކަލޭގެފާނު
އަވަސްކުރީ ކޮންކަމަކަށްތޯއެވެ؟ ❁ عَن قَوْمِكَ = ކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެ މީހުން ފިޔަވައި. ❁ يَٰمُوسَىٰ ﴿٨٣﴾ =

އޭ موسى އެވެ.! قَالَ = އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. ۞ هُمْ أُولَآءِ عَلَىٰٓ أَثَرِى = އެމީހުން އޮތީ މިއަޅާގެ
ފަހަތުގައެވެ. (ފަހަތުން އަންނަނީއެވެ.) ۞ وَعَجِلْتُ إِلَيْكَ رَبِّ = ތިޔައަޅުގެ رب އެވެ. މިއަޅާ އިބަރަސްކަލާނގެ
حضرة އަށް އަވަހަށް އައީމެވެ. ۞ لِتَرْضَىٰ ﴿٨٤﴾ = އިބަރަސްކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގަތުމަށް ޓަކައެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(٧٩) އަދި فرعون އޭނާގެ قوم މުޅިން މަގުފުރެއްދަވައިފިއެވެ. (އެއީ އޭނާ އެމީހުންނަށް الله އަށް ކާފަރުވުމަށް އަމުރުކޮށް ސިޙުރުވެރިން އެމީހުން ދުރުކުރިކުރުވުނުކަމެވެ.) އަދި އޭނާ އެމީހުންނަށް ތެދުމަގު ނުދައްކައިއެވެ. (އެއީ އެމީހުން موسى عليه السّلام އާއި تبع ވެ އެކަލޭގެފާނު ތެދުކުރުމުން އެމީހުންނަށް މަނާކޮށް ނަހީކުރުމުންނެވެ.)

(٨٠) އޭ بني إسرائيل ނުންނޭވެ! ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންގެ عدوّ ގެ ކިބައިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެން ސަލާމަތް ކުރެއްވީމެވެ. އަދި طور ފަރުބަދައިގެ ކަނާތްފަރާތުގެ ކައިރިއަށް ދިއުމަށް ކަލޭމެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް وعد ކުރީމެވެ. (އެއީ موسى عليه السّلام އަށް وحى ބާވައިލައްވާދެއްވުމަށް އެމީހުންނާއެކު الله ގެ ބަސްފުޅު އެހުމަށެވެ. އެއީ އެމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ދެއްވި ބޮޑު نعمة އެކެވެ.) އަދި އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެންގެ މައްޗަށް (ކާނާއެއްގެ ގޮތުން) مَنُّ އާއި سَلْوَى ބާވައިލައްވައިދިނީމެވެ. (މިދެބައިގެ މާނަ އިސްވެ ހިނގައްޖެއެވެ.)

(٨١) (އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަންގަވައިފިމެވެ.) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ދެއްވި ރިޒުޤުގެ حلال ތަކެތިން ކަލޭމެން ކައިހަދާށެވެ. އަދި އެތަކެތީގައި ކަލޭމެން ހައްދުފަހަނަޅައި ނުދާށެވެ. އެބަސް ހަދައިފިނަމަ - އެބަހީ: ހައްދުފަހަނަޅައި ހިނގައްޖެނަމަ - ކަލޭމެންގެމައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކޯފާ حقّ ވެ واجب ވާހުށީއެވެ. އަދި އެމީހެއްގެ މައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކޯފާ حقّ ވެއްޖެމީހާ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހާ ހަލާކުވެއްޖެއެވެ. ނަރަކައިގެ އަޑިއަށް ވެއްޓިއްޖެއެވެ.

(٨٢) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ، توبة ވެ އަދި إيمان ވެ صالح عمل ކޮށް ދެން އެސީދާ މަގުގައި ތެދުމަގުގައި قائم ވެ ހުރި ކޮންމެމީހަކަށް ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ.

(٨٣) އޭ موسى - عليه السّلام - އެވެ. ކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެމީހުންނަށްވުރެ ކުރިން ކަލޭގެފާނު ގިނިކަމާ އަވަހަށް مِيْعَاد އަށް ވަޑައިގެންނެވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟

(٨٤) އެކަލޭގެފާނު ދެންނެވިއެވެ. އެމީހުން މިއަޅާގެ ފަހަތުން އަންނަނީއެވެ. އެމީހުން އޮތީ މިއަޅާއާއި تبع ވެ މިއަޅާގެ އަސަރުގެ މަތީގައެވެ. އަދި ތިޔައަޅުގެ ربّ އެވެ. އިބަރަސްކަލާނގެ حضرة އަށް މިއަޅާ އަވަހަށް އިބަރަސްކަލާނގެ ރުހުމަތްޕުޅު ލިބިގަތުމަށެވެ.

قَالَ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا قَوْمَكَ مِنْۢ بَعْدِكَ وَأَضَلَّهُمُ ٱلسَّامِرِىُّ ﴿٨٥﴾ فَرَجَعَ مُوسَىٰٓ إِلَىٰ قَوْمِهِۦ غَضْبَـٰنَ أَسِفًا ۚ قَالَ يَـٰقَوْمِ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ
وَعْدًا حَسَنًا ۚ أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ ٱلْعَهْدُ أَمْ أَرَدتُّمْ أَن يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُم مَّوْعِدِى ﴿٨٦﴾ قَالُوا۟ مَآ أَخْلَفْنَا
مَوْعِدَكَ بِمَلْكِنَا وَلَـٰكِنَّا حُمِّلْنَآ أَوْزَارًا مِّن زِينَةِ ٱلْقَوْمِ فَقَذَفْنَـٰهَا فَكَذَٰلِكَ أَلْقَى ٱلسَّامِرِىُّ ﴿٨٧﴾ فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهُۥ
خُوَارٌ فَقَالُوا۟ هَـٰذَآ إِلَـٰهُكُمْ وَإِلَـٰهُ مُوسَىٰ فَنَسِىَ ﴿٨٨﴾

ލުޣަތު

قَالَ = އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. ۞ فَإِنَّا قَدْ فَتَنَّا = ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ إمتحان
ކުރެއްވީމެވެ. ۞ قَوْمَكَ = ކަލޭގެފާނުގެ قوم މީހުން. ۞ مِنْ بَعْدِكَ = ކަލޭގެފާނަށްފަހު (ކަލޭގެފާނު
ވަޑައިގެންނުވަނިކޮށް) ۞ وَأَضَلَّهُمُ السَّامِرِيُّ ﴿٨٥﴾ = އަދި سَامِري އެމީހުން މަގުފުރެއްދެވިއެވެ. ۞ فَرَجَعَ
مُوسَىٰ = ދެންފަހެ موسى – عليه السّلام – އެނބުރިވަޑައިގެންނެވިއެވެ. ۞ إِلَىٰ قَوْمِهِ =އެކަލޭގެފާނުގެ قوم
އަށް. ۞ غَضْبَانَ أَسِفًا = ގަދައަށް ކޯފާވެ އަދި ހިތާމަފުޅުވެވަޑައިގެންވާ حال . ۞ قَالَ يَاقَوْمِ =އެކަލޭގެފާނު
ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ قوم މީހުންނޭވެ! ۞ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبُّكُمْ = ކަލޭމެންގެ ربّ ކަލޭމެންނަށް ހެޔޮ وعد
ނުކުރައްވާހުއްޓެވެ؟ ۞ وَعْدًا حَسَنًا = ރަނގަޅުވެގެންވާ وعد އަކުން. ۞ أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ =އަދެފަހެ ދިގުވީ
ކަލޭމެންގެމައްޗަށް ދިގުވީހެއްޔެވެ؟ ۞ الْعَهْدُ = ޒަމާނު / މުއްދަތު. ۞ أَمْ أَرَدْتُمْ = ނުވަތަ ކަލޭމެން
އެދުނީހެއްޔެވެ؟ ۞ أَنْ يَحِلَّ عَلَيْكُمْ = ކަލޭމެންގެމައްޗަށް ޖެހުމަށް / އައުމަށް. ۞ غَضَبٌ = ކޯފާއެއް. ۞ مِنْ
رَبِّكُمْ =ކަލޭމެންގެ ربّ ގެ حضرة ން. ۞ فَأَخْلَفْتُمْ = އަދި ކަލޭމެން خلاف ވީ. ۞ مَوْعِدِي ﴿٨٦﴾ =
ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ وعد އާއި. ۞ قَالُوا = އެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. ۞ مَا أَخْلَفْنَا مَوْعِدَكَ = އަހުރެމެން
ކަލޭގެފާނުގެ وعد އާއި خلاف ނުވަމެވެ. ۞ بِمَلْكِنَا = އަހުރެމެންގެ إختيار ގައި. ۞ وَلَٰكِنَّا حُمِّلْنَا أَوْزَارًا =
އަދި ބަރުތަކެއް؟ އަހުރެމެންނަށް ބަރުކޮށްލައްވައިފިއެވެ. ۞ مِنْ زِينَةِ الْقَوْمِ = ރަންގަހަނުގެ ޤިބުޠީގެ
ތެރެއިން (ރަންގަހަނުގެ ގަހަނާގެތެރެއިން) فَقَذَفْنَاهَا = ފަހެ އަހުރެމެން އެތަކެތި (އަލިފާނުގައި) އެޅީމެވެ.
(ނުވަތަ ވަޅަކަށް އެޅީމެވެ.) فَكَذَٰلِكَ = ފަހެ އެފަދައިންނެވެ. ۞ أَلْقَى السَّامِرِيُّ ﴿٨٧﴾ = سَامِري ވެސް
(އެތަކެތި އަލިފާނުގައި އެޅިއެވެ. (ނުވަތަ ވަޅަށް އެޅިއެވެ.) ۞ فَأَخْرَجَ لَهُمْ = ފަހެ އޭނާ އެމީހުންނަށް

ނުކުތީމުއެވެ. ۞ عِجْلاً جَسَدًا=ގެރިއެއްގެ ހަށިގަނޑު (އެހެރަ مثال ގައި) ۞ لَّهُۥ خُوَارٌ= އެއަށް (ގެރިގެ

އަޑުވާ. ۞ فَقَالُواْ = އަދި އެމީހުން ބުންޏެވެ. (އެއީ سَامِرِي އާއި އޭނާގެ تبع ވެރިންނެވެ.) ۞ هَـٰذَآ إِلَـٰهُكُمْ =

މިއީ ކަލޭމެންގެ إله އެވެ. ۞ وَإِلَـٰهُ مُوسَىٰ = އަދި موسى - عليه السّلام - ގެ إله އެވެ.۞ فَنَسِيَ (٨٨) = ފަހެ

އެކަލޭގެފާނު ހަނދުމަފުޅު ނެތުނީއެވެ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٨٥) އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. (އޭ موسى އެވެ.) ކަލޭގެފާނު ނުކުމެވަޑައިގެންނެވުމަށްފަހު ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުންގެ قوم ގެމީހުން إمتحان ކޮށްފީމެވެ. އަދި سَامِرِي އެމީހުން މަގުފުރެއްދައިފިއެވެ.

(٨٦) ފަހެ موسى عليه السّلام އެކަލޭގެފާނުގެ قوم އަށް ގަދައަށް ކޯފާވެވަޑައިގެން ހިތާމަފުޅުކުރައްވާ حال ކޮށް އެނބުރި رجوع ފުޅުވެވަޑައިގެންފިއެވެ. އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ قوم އެވެ. ކަލޭމެންގެ ربّ ކަލޭމެންނަށް ރަނގަޅު وعد ފުޅެއް ނުކުރައްވައިފައިނުވޭތޯ؟ ނުވަތަ ކަލޭމެންނަށް އެކަލާނގެ ކުރެއްވި عهد އާއި وعد ގެ މުއްދަތު ދިގުވީހެއްޔޭތޯ؟ ނުވަތަ ކަލޭމެންގެ ربّ ގެ ކޯފާ ކަލޭމެންގެމައްޗަށް އަރުވަން ކަލޭމެން އެދިނީހެއްޔޭތޯ؟ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ وعد އާއި عهد އާއި ކަލޭމެން خلاص ވީ އެހެންވެގެންހެއްޔޭތޯ؟ (އެމީހުން عهد ފުއްދައިވަނީ موسى عليه السّلام އަށް ކިޔަމަންތެރިވުމަށެވެ.)

(٨٧) އެމީހުން ދަންނަވައިފިއެވެ. އަޅުގަނޑުމެން ހިތާ قصد ގައި ކަލޭގެފާނުގެ عهد އާއި خلاف ވެއްޖައީނޫނެވެ. އަދި ބާރުއްޖައިއެވެ. ރަށުގެމީހުންގެ ޒީނަތުގެ ތަކެއްޗެއްގެ – އެބަހީ: ގަހަނާގެތަކެތިން – ބޮޑުބަރު ބައިވަރުތަކެއް – އަޅުގަނޑުމެން އުފުލީމުއެވެ. ދެން އެތަކެތި އަޅުގަނޑުމެން (އަލިފާނަށް) ނުވަތަ ވަޅަކަށް އެޅީމެވެ. سَامِرِي ވެސް ހަމައެފަދައިން އެތަކެތި އަލިފާނަށް އެޅީއެވެ.

(٨٨) އަދި އޭނާ ގެރިއެއްގެ ހަށިގަނޑެއް ބިސްތަކުންގެ ކިބައިމައްޗަށް އެއްކޮށް ނެރުނީއެވެ. އޭގައި ޚުވާރެއްވެސް ހުއްޓެވެ. އަދި ގެރިގާތަކަން އެއިން އަޑުއިވުނެވެ. އަދި އެމީހުން – އެބަހީ: سَامِرِي އާއި އޭނާއަށް تبع ވީމީހުން ބުނި – މިއީ ކަލޭމެންގެ إله އެވެ. އަދި موسى عليه السّلام ގެވެސް إله އެވެ. ފަހެ އެކަލޭގެފާނު مِيْقات އަށް ވަޑައިގެންނެވީ ގެންދަވަން ހަނދުމަފުޅު ނެތިގެންނެވެ.

أَفَلَا يَرَوْنَ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ قَوْلًا وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾ وَلَقَدْ قَالَ لَهُمْ هَٰرُونُ مِن قَبْلُ يَٰقَوْمِ إِنَّمَا فُتِنتُم بِهِۦ ۖ وَإِنَّ
رَبَّكُمُ ٱلرَّحْمَٰنُ فَٱتَّبِعُونِى وَأَطِيعُوٓا۟ أَمْرِى ﴿٩٠﴾ قَالُوا۟ لَن نَّبْرَحَ عَلَيْهِ عَٰكِفِينَ حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا مُوسَىٰ ﴿٩١﴾ قَالَ يَٰهَٰرُونُ مَا مَنَعَكَ
إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوٓا۟ ﴿٩٢﴾ أَلَّا تَتَّبِعَنِ ۖ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِى ﴿٩٣﴾ قَالَ يَبْنَؤُمَّ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِى وَلَا بِرَأْسِىٓ ۖ إِنِّى خَشِيتُ أَن تَقُولَ فَرَّقْتَ
بَيْنَ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ وَلَمْ تَرْقُبْ قَوْلِى ﴿٩٤﴾

ލުޣަތު

أَفَلَا يَرَوْنَ = އެމީހުން ފަހެ ނުދެކެނީތޯއެވެ؟ / ނޭނގޭނީތޯއެވެ. ۞ أَلَّا يَرْجِعُ إِلَيْهِمْ = އާއި
އެމީހުންނަށް ރައްދުނުކުރާކަން. قَوْلًا = އެއްވެސްބަހެއް. ۞ وَلَا يَمْلِكُ لَهُمْ = އަދި އެމީހުންނަށްޓަކައި
އެއަށް މިލްކުވެގެން ނުވާކަމާއި ضَرًّا وَلَا نَفْعًا ﴿٨٩﴾ = ގެއްލުމެއްވިޔަސް އަދި މަންފާއެއްވިޔަސް. ۞ وَلَقَدْ
قَالَ لَهُمْ هَٰرُونُ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނަށް هارون عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. ۞ مِن قَبْلُ =
އާދެކުރިން.۞ يَٰقَوْمِ = އޭ އަހުރެންގެ قوم ގެމީހުންނޭވެ. ۞ إِنَّمَا فُتِنتُم بِهِۦ = އޭގެސަބަބުން - އެބަހީ:
ޢިޖުލީގެ ސަބަބުން - ކަލޭމެން فتنة ވުމި ކުރެވުނީކަން ކަށަވަރެވެ. ۞ وَإِنَّ رَبَّكُمُ ٱلرَّحْمَٰنُ = އަދި
ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންގެ ربّ އީ رحمن ވަންތަ ކަލާނގެއެވެ. ۞ فَٱتَّبِعُونِى = ފަހެ ކަލޭމެން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް
تبع ވާށެވެ. ۞ وَأَطِيعُوٓا۟ أَمْرِى ﴿٩٠﴾ = އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަމުރަށް ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ. ۞ قَالُوا۟ =
އެމީހުން ދެންނެވިއެވެ. ۞ لَن نَّبْرَحَ عَلَيْهِ عَٰكِفِينَ = އަހުރެމެން އެއަށް އަޅުކަންކުރުން ދުރުނުކޮށް ހުންނާނީމުއެވެ. ۞
حَتَّىٰ يَرْجِعَ إِلَيْنَا = އަހުރެމެންގެ ގާތަށް رجوع ވެވަޑައިގަންނަވަންދެނެވެ. ۞ مُوسَىٰ ﴿٩١﴾ = موسى عليه
السّلام . ۞ قَالَ يَٰهَٰرُونُ = އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. - އެބަހީ: موسى عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ هارون
އެވެ. ۞ مَا مَنَعَكَ = ކަލޭގެފާނު مَنَعَ ނުކުރެއްވީ ކޮންކަމެއްތޯއެވެ؟ ۞ إِذْ رَأَيْتَهُمْ ضَلُّوٓا۟ ﴿٩٢﴾ = އެމީހުން
މަގުފުރެދި ގޮސް ދެކެވަޑައިގެންނެވިހިނދުން. ۞ أَلَّا تَتَّبِعَنِ ۖ = ކަލޭގެފާނު ތިމަންކަލޭގެފާނަށް تبع
ވެވަޑައިނުގަންނަވައިފިތޯއެވެ؟ ۞ أَفَعَصَيْتَ أَمْرِى ﴿٩٣﴾ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ އަމުރުފުޅަށް
ނުކިޔަމަންތެރިވެވަޑައިގަތީތޯއެވެ؟ ۞ قَالَ = އެކަލޭގެފާނު يعنى: هارون - عليه السّلام - ވިދާޅުވިއެވެ.۞ يَبْنَؤُمَّ = އޭ
މަންމާގެ ދަރިކަލުންނޭވެ. ۞ لَا تَأْخُذْ بِلِحْيَتِى = އަހުރެންގެ ތުނބުޅީގައި ނުހިއްޕަވާށެވެ. ۞ وَلَا بِرَأْسِىٓ ۖ =

އަދި އަހުރެންގެ ބޮލުގައިވެސް ނުހިއްޕަވާށެވެ. ◈ إِنِّي خَشِيتُ = ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެން ބިރުގަތީމެވެ. ◈ أَن تَقُولَ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވެފާނެކަމަށް. ◈ فَرَّقْتَ = ކަލޭގެފާނު ބައިބައިކޮށްލީމުއެވެ. ◈ بَيْنَ بَنِيٓ إِسْرَآءِيلَ = بنى إسرائيل ންގެ ދެމެދަށް. ◈ وَلَمْ تَرْقُبْ = އަދި ކަލޭގެފާނު ރައްކާތެރި ނުވީއެވެ.◈ قَوْلِي (٩٤) = އަހުރެންގެ ބަހަށް.◈

إِجْمَالِي މާނަ

(٨٩) އެމީހުން ދެކޭ އެމީހުންގެ ފަރާތަކަށް އެއްވެސް ބަހެއް ޖަވާބެއް ދީ ނުދޭކަން ނުވަތަ އެއްވެސް ގެއްލުމެއް އެމީހުންނަށް ދިނުމަކަށް ނުވަތަ އެމީހުންނަށް منفع އެއް ދިނުމަކަށްވެސް އެއްވެސް ބާރެއް ލިބިފައި ނުވާކަން އެމީހުންނަށް ނުފެނޭބާވައެވެ. އެމީހުންނަކަށް ނޭނގޭބާވައެވެ؟

(٩٠) އަދި ހަމަކަށަވަރުން އޭގެކުރިން އެބަހީ: موسى عليه السّلام ވަޑައިގެންނެވުމުގެ ކުރިން – هارون عليه السّلام އެމީހުންނަށް ވިދާޅުވިއެވެ. ހޭ އަހުރެންގެ قوم ގެމީހުންނޭވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެގެރިގެ ސަބަބުން – އެއަށް އަޅުކަންކުރުމުގެ ސަބަބުން ކަލޭމެންނަށް إمتحان ޖެހުނީއެވެ. އެބަހީ: الله ކަލޭމެން إمتحان ކުރެއްވީއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭމެންގެ ربّ އަކީ رحمن ވަންތަ الله އެވެ. އަދި ކަލޭމެން ތިމަންކަލޭގެފާނަށް تبع ވާށެވެ. އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ أمر އަށް ކަލޭމެން ކިޔަމަންތެރިވާށެވެ.

(٩١) އެމީހުން އެކަލޭގެފާނަށް ދެންނެވިއެވެ. އަހުރެމެންގެ ގާތަށް موسى عليه السّلام ވަޑައިގެންނަވަންދެން އަހުރެމެން އެއަށް يعني: އެގެރިއަށް އަޅުކަންކުރުމުން ދުރެއްނުވާނަމެވެ. އެބަހީ: އެގެރިއަށް އަޅުކަންކުރަމުންދާނަމެވެ.
(ދެންފަހެ هارون عليه السّلام އެމީހުންގެ ކަންތަކާއި އަޅުއްވައި ނުލެއްވިކަމަށް ހިތުލު ކުރައްވައި...)

(٩٢) موسى عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. ހޭ هارون عليه السّلام އެވެ. އެމީހުން މަގުފުރެދިފައިވާކަން ފެނިވަޑައިގަތުމުން އެކަމުން އެމީހުން މަނާނުކުރައްވާ ހުއްޓުވައިނުދެއްވީބާއެވެ؟

(٩٣) ކަލޭގެފާނު ތިމަންކަލޭގެފާނަށް تبع ވެވަޑައިނުގެންނެވީބާއެވެ؟ ނުވަތަ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ أمر ފުރަގަސް ކަލޭގެފާނު އުތުރިވަޑައިގެންނެވީބާއެވެ؟

(٩٤) އެކަލޭގެފާނު يعني: هارون – عليه السّلام – ވިދާޅުވިއެވެ. ހޭ އަހުރެންގެ މަންމަގެ ދަރިކަލުންނޭވެ. އަހުރެންގެ ތުނބުޅިގައި ނުހިއްޕަވާށެވެ!. އަދި އަހުރެންގެ ބޮލުގައިވެސް ނުހިއްޕަވާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން بني إسرائيل ން ވަކިވަކިކޮށް އަދި އަހުރެންގެ ބަހަށް ރައްކާތެރިނުވެއްޖޭ ދިޔާވަން ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވެފާނެކަމަށް އަހުރެން ބިރުގަތީމެވެ. (އެހެންނޫނަމަ އަހުރެންވެސް އެމީހުންނާ ވަކިވެ ދުރުވީމުއެވެ.)

قَالَ فَمَا خَطْبُكَ يَـٰسَـٰمِرِىُّ ﴿٩٥﴾ قَالَ بَصُرْتُ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا۟ بِهِۦ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً مِّنْ أَثَرِ ٱلرَّسُولِ فَنَبَذْتُهَا وَكَذَٰلِكَ سَوَّلَتْ
لِى نَفْسِى ﴿٩٦﴾ قَالَ فَٱذْهَبْ فَإِنَّ لَكَ فِى ٱلْحَيَوٰةِ أَن تَقُولَ لَا مِسَاسَ ۖ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا لَّن تُخْلَفَهُۥ ۖ وَٱنظُرْ إِلَىٰٓ إِلَـٰهِكَ ٱلَّذِى
ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا ۖ لَّنُحَرِّقَنَّهُۥ ثُمَّ لَنَنسِفَنَّهُۥ فِى ٱلْيَمِّ نَسْفًا ﴿٩٧﴾ إِنَّمَآ إِلَـٰهُكُمُ ٱللَّهُ ٱلَّذِى لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ ۚ وَسِعَ كُلَّ شَىْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾

މުފްރަދާތު

قَالَ = އެކަލޭގެފާނު يعني: موسى عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ فَمَا خَطْبُكَ = ކަލޭގެ مقصد ކަމީ
ކޮބައިހެއްތޯ؟ ❁ يَـٰسَـٰمِرِىُّ ﴿٩٥﴾ = އޭ ސާމިރީއެވެ. ❁ قَالَ = އޭނާ – އެބަހީ: سَامِرِي – ދެންނެވިއެވެ.❁
بَصُرْتُ = އަހުރެން ދުށީމެވެ. / އަހުރެންނަށް އެނގުނީއެވެ.❁ بِمَا لَمْ يَبْصُرُوا۟ بِهِۦ = އެމީހުން ނުދެކޭ އެއްޗި
އެމީހުންނަށް ނޭނގޭގޮތަކަށް.❁ فَقَبَضْتُ قَبْضَةً = ދެން އަހުރެން ކަނޑައެޅިގެން މުށްފުރައް ނެގީމެވެ. ❁ مِّنْ
أَثَرِ ٱلرَّسُولِ = رسول ގެ އަސަރުން – އެބަހީ: جبريل عليه السّلام އަރާވަޑައިގެން އިންނެވި އަސްގެ ފައިތިލަ
އަޅުއްވުނު) ❁ فَنَبَذْتُهَا = ދެން އަހުރެން އެއްލައިލީމެވެ. (އެގޮތަށް ބަޅުގައި އެއްލައިލީމެވެ.) ❁
وَكَذَٰلِكَ = އެފަދައިން.❁ سَوَّلَتْ لِى = އަހުރެންނަށް ޒީނަތްތެރިކޮށް ދިނީއެވެ. ❁ نَفْسِى ﴿٩٦﴾ =
އަހުރެންގެ نفس ❁.قَالَ = އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. (އެބަހީ: موسى عليه السّلام) ވިދާޅުވިއެވެ.❁ فَٱذْهَبْ =
(އޭ سَامِرِي އެވެ.) ކަލޭ ދޭށެވެ.❁ فَإِنَّ لَكَ فِى ٱلْحَيَوٰةِ = ހަމަކަށަވަރުން (ދުނިޔޭގެ) حياة ގައި ކަލޭއަށްވާނީ.❁
أَن تَقُولَ = ކަލޭ ބުނުމެވެ.❁ لَا مِسَاسَ = ނުބެހޭށެވެ. (ބީހުމެއްނުވާށެވެ. އެބަހީ: އޭނާ ދިމާގާ ބީހުމެއް އަދި
އެއްވެސްމީހަކު އޭނާ ގައިގާ ބީހުމެއް ނުވާށެވެ.) މިހެން ބުނުމެވެ. ❁ وَإِنَّ لَكَ مَوْعِدًا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން
ކަނޑައެޅިގެންވާ ވަކިވަގުތެއް ކަލޭއަށް ވެއެވެ. ❁ لَّن تُخْلَفَهُۥ = އެވަގުތާއި ކަލޭ އިސްތިހާ ނުވެވޭނެއެވެ. ❁
وَٱنظُرْ إِلَىٰٓ إِلَـٰهِكَ = އަދި ކަލޭގެ إله އަށް ބަލާށެވެ. ❁ ٱلَّذِى ظَلْتَ عَلَيْهِ عَاكِفًا = ކަލޭ އެއަށް
އަޅުކަންކުރުމުގައި قائم ވެގެން. ❁ لَّنُحَرِّقَنَّهُۥ = ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅުގަނޑުމެން އޭތި އަންދައިލާނަމެވެ. ❁ ثُمَّ
لَنَنسِفَنَّهُۥ = ދެން ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅުގަނޑުމެން އޭތި ފުރޮޅާލާނަމެވެ. (ވިހުރުވާލާނަމެވެ.) ❁ فِى ٱلْيَمِّ =
ކަނޑަށް.❁ نَسْفًا ﴿٩٧﴾ = ރޮނގުރޮނގުން ފުރޮޅާލުމަކުން. ❁ إِنَّمَآ إِلَـٰهُكُمُ ٱللَّهُ = ކަލޭމެންގެ إله ވާކަންކަށަވަރީ
ހަމަ الله ތަޢާލާއެވެ. ❁ ٱلَّذِى = އެކަލާނގެއީ.❁ لَآ إِلَـٰهَ إِلَّا هُوَ = އެކަލާނގެ ފިޔަވައި އެހެން إله އަކުން إله

އެވެ. ۞ وَسِعَ كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٩٨﴾ = އަދި އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވުން ކޮންމެ އެއްޗަކަށް
ތަނަވަސްވެގެންވެއެވެ.۞

إجْمَالِي މާނަ

(٩٥) އެކަލޭގެފާނު يعنى: موسى عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ سَامِرِي އެވެ. ކަލޭ އެކަން ކުރީ ކޮން مقصد
އެއްގައިހެއްޔެވެ؟ (ކިހާ ހިތްގެންހެއްޔެވެ؟)

(٩٦) އޭނާ يعنى: سَامِرِي ދެންނެވިއެވެ. އަހުރެން ނުދެކޭ އެއްޗެއް އަހުރެން ދުށީމެވެ. (އެއީ جبريل عليه السّلام
އަސްވާރުވެގެން އިންނެވި އަހުގެ ފައިގަނޑު އަޅާގައިވާ ތަކެތީގައި ދިރުމުގެއާރުފަތަކެތެވެ.) ދެން رسول ގެ އަސަރުން -
އެބަހީ: جبريل عليه السّلام އަސްވާރުވެގެން އިންނެވި އަހުގެ ފައިގަނޑު އަހުރެން ގޮވައިގަތީމެވެ. ދެން
އެގޮތަށް އެއްޗިއްސަށްއަޅައިލީމެވެ. އަހުރެން ކުޅައިލީމެވެ. އަހުރެންގެ نفس އަހުރެންނަށް ހަމަކަށް ރީތިކޮށްދެއްކިއެވެ.
އެއާއިއްނެވެ. (ދެން އެގޮތަށް ދިރުނީއެވެ.)

(٩٧) އެކަލޭގެފާނު يعنى: موسى عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. އޭ ސާމިރީއެވެ. ކަލޭދާށެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ދުނިޔޭގެ حياة
ގައި ކަލޭއަށް އޮތީ "لاَمِسَاس" މިހެން ބުނުމެވެ. ބިރުވެއް ނުވެއެވެ. އެބަހީ: ކަލޭ މީހަކާއިގައި ނުބޭނުމެވެ. އަދި
އެހެންމީހުންވެސް ކަލޭގެ ގައިގާ ބިރުވެއް ނުވާނެއެވެ.) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެ ވަޢުދެއްގެންވާ ވަކިވާގޮތެއް ކަލޭއަށް
ވެއެވެ. އެކަލާނގެ އެވަގުތުން ކަލޭ ޚިލާފުނުވާނެއެވެ ހުށްޓެވެ. އެއީ ކަލޭއަށް عذاب ދެއްވުމުގެ ވަގުތެވެ. އެއީ قيامة
ދުވަހެވެ. އަދި ކަލޭ އެއަށް އަޅުކަންކުރުމުގައި قائم ވެގެންހިރި إله އަށް (އެގޮތީއަށް) ކަލޭ ނިހާރު ބަލައިބާލާށެވެ.
ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނު އޭތި އަންދާލާނީމެވެ. ދެން ހަމަކަށަވަރުން ދެން ކަނޑަށް ގިރުވައިލާނީމެވެ.

(٩٨) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުންގެ إله އަކީ الله އެވެ. އެކަލާނގެ ފިޔަވައި حقّ އެހެން އެއްވެސް إله އަކު
ނުވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވުން ކޮންމެ އެއްޗަކަށް ތަނަވަސްވެގެންވެއެވެ.

كَذَٰلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنۢبَآءِ مَا قَدْ سَبَقَ ۚ وَقَدْ ءَاتَيْنَٰكَ مِن لَّدُنَّا ذِكْرًا ﴿٩٩﴾ مَّنْ أَعْرَضَ عَنْهُ فَإِنَّهُۥ يَحْمِلُ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ وِزْرًا
﴿١٠٠﴾ خَٰلِدِينَ فِيهِ ۖ وَسَآءَ لَهُمْ يَوْمَ ٱلْقِيَٰمَةِ حِمْلًا ﴿١٠١﴾ يَوْمَ يُنفَخُ فِى ٱلصُّورِ ۚ وَنَحْشُرُ ٱلْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ زُرْقًا ﴿١٠٢﴾ يَتَخَٰفَتُونَ بَيْنَهُمْ
إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا عَشْرًا ﴿١٠٣﴾ نَّحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَقُولُونَ إِذْ يَقُولُ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً إِن لَّبِثْتُمْ إِلَّا يَوْمًا ﴿١٠٤﴾ وَيَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْجِبَالِ فَقُلْ
يَنسِفُهَا رَبِّى نَسْفًا ﴿١٠٥﴾

މާނަ

كَذَٰلِكَ = އެފަދައިން. ۞ نَقُصُّ عَلَيْكَ = (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ.) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ވާހަކަ ކިޔައިދެއްވަމެވެ.۞ مِنْ أَنْبَآءِ مَا قَدْ سَبَقَ = އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކުގެ خبر ތަކުން. ۞ وَقَدْ ءَاتَيْنَاكَ = ހަމަ ދަލާނަވަދުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވީމެވެ.۞ مِنْ لَدُنَّا = ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން. ۞ ذِكْرًا (٩٩) = ذِكر އެއް. އެބަހީ: ކީރިތި قرآن .۞ مَنْ أَعْرَضَ عَنْهُ = އެއިން އެނބުރި ދުރުވެގެންވިމީހާ. (އެބަހީ: قرآن ން ދުރުވެގެންވިމީހާ ۞ فَإِنَّهُ يَحْمِلُ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހާ އުފުލާނެއެވެ. ۞ يَوْمَ الْقِيَامَةِ = قيامة ދުވަހުން. ۞ وِزْرًا (١٠٠) = ފާފައެއް. (ބޮޑުފާފަ ފާފައެއް) خَالِدِينَ فِيهِ = އެއުޅުން (އެފާފައިގެ ސަބަބުން ނަރަކައިގައި) ދެމިހުރެ حال . ۞ وَسَآءَ لَهُمْ = ހަމަ އެމީހުންނަށް ނުބައިވެގެންވެއެވެ. ۞ يَوْمَ الْقِيَامَةِ = قيامة ދުވަހުން. ۞ حِمْلًا (١٠١) = އުފުލުން. يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّورِ = ސޫރުގައި ފުންމަވާދުވަހު. ۞ وَنَحْشُرُ الْمُجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ = ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނުބައިމީހުންނާ އެދުވަހުން محشر ކުރައްވާނަމެވެ. ۞ زُرْقًا (١٠٢) = (ރީނދޫ) ނޫކުލައިގާ حال. ۞ يَتَخَافَتُونَ بَيْنَهُمْ = އެމީހުންގެ މެދުގައި ސިއްރުސިއްރުން ބަސްބުނެއެވެ. (އެބަހީ ދަނޑިދަނޑުން) ۞ إِنْ لَبِثْتُمْ = ކަލޭމެން ދުނިޔޭގައި ހުރެވުނީއެވެ. (ނުވަތަ ކަބުރުގައި ހުރެވުނީއެވެ.) ۞ إِلَّا عَشْرًا (١٠٣) = ދިހަދުވަހު މެނުވީ. ۞ نَحْنُ أَعْلَمُ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވަމެވެ. ۞ بِمَا يَقُولُونَ = އެމީހުން އެބުނާ އެއްޗެއް. ۞ إِذْ يَقُولُ = ބުނާހިނދު.۞ أَمْثَلُهُمْ طَرِيقَةً = އެމީހުންގެ ތެރެއިން ބުއްދި އެންމެ ފުރިހަމަމީހާ.۞ إِنْ لَبِثْتُمْ = ކަލޭމެން ހުރެވުނީއެވެ. ۞ إِلَّا يَوْمًا (١٠٤) = އެއްދުވަހު މެނުވީ.۞ وَيَسْأَلُونَكَ = ހަމަ އެމީހުން ކަލޭގެފާނާ ސުވާލުކުރެއެވެ.۞ عَنِ الْجِبَالِ = ފަރުބަދަތަކާއި ބެހޭގޮތުން (قيامة ދުވަހުން ފަރުބަދަތަކަށް ވާނީ ކިހިނެއްތޯ) ۞ فَقُلْ

= ފަހެ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ❁ يَنسِفُهَا رَبِّي = ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެތަކެތި ފުނޑުފުނޑުކޮށް ފުއްސަވާލައްވާ

އަދި ވައިން ދުއްސަވާލައްވާނެއެވެ. ❁ نَسْفًا (١٠٥) = ކަނޑައެޅިގެން ދުއްސަވާލައްވުމަކުން. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٩٩) (އޭ رَسُوْلُ الله އެވެ.) އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކުގެ خبر ތައް ކަލޭގެފާނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކިޔައިދެއްވީ އެފަދައިންނެވެ. އެއީ موسى عليه السّلام ގެ خبر ތައްވެސް ކިޔައިދެއްވި ފަދައިންނެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން ކަލޭގެފާނަށް ذِكر އެއް އަރުވައިލެއްވީމެވެ. އެއީ ކީރިތި قرآن އެވެ.

(١٠٠) އެ قرآن ން އެނބުރި ފުރަގަސްދީފިމީހާ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހާ قيامة ދުވަހުން ބޮޑު ބަރުއެއް އުފުލާނެއެވެ. އެއީ ފާފައިގެ ބަރުއެވެ.

(١٠١) އަދި އެފަދައިގެ ސަބަބުން އެމީހަކު މުޅިން ނަރަކައިގައި ދެމިތިބޭނެއެވެ. قيامة ދުވަހުން އެމީހުން އުފުލާ ބަރުއަކީ ހިތި ނުބައިކަމާއެވެ.

(١٠٢) ސޫރުގައި ފުމޭ ދުވަހު (އެއީ قيامة ދުވަހެވެ). ނުބައިމީހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެދުވަހުން محشر ކުރައްވާނީ ލޯތައް ނޫވެގެންވާ حال ގައެވެ. (އެއީ ބިރުވެރިކަމުގެ ސަބަބުން) ބޭނުވެއެވެ. والله أعلم .

(١٠٣) އެމީހުންގެމެދުގައި (އެބުރުން) ސިއްރުސިއްރުން ވައިގެން އެކަކު އަނެކަކަށް ބުނާނެއެވެ. ތިޔަބައިމީހުން (ދުނިޔޭގައި / ނޫނީ ގަބުރުގައި) ހަމަ އެކަނި ދިހަ ދުވަސް ހުރީއެވެ.

(١٠٤) އެމީހުން އެބުނާއެއްޗެއް (އެގޮ ސިއްރުން ބުނާބުނުން) ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވަމެވެ. އެމީހުންގެތެރޭގައި މަގު ބުއްދިވެރިކަމުން އެންމެ ފުރިހަމަމީހުންވެސް ބުނީ ތިޔަބައިމީހުން އެންމެ ދުވަހަކުމެނުވީ (ދުނިޔޭގައި / ނޫނީ ގަބުރުގައި) ހުއްޓެއް ނުވިއެވެ.

- ދަންނައެވެ. ބައްދަލުވި ދުނިޔެމުއްދަތު ގޮތުން އެންމެ ބަރާބަރު ބުއްދިވެރިޔާވެސް މިވަރަށް ބަޔާން މިކުރީ އުމުރުގެ ބިރުވެރިކަމާއި ކަންތައްތަކުގެ ބޮޑުކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. ދުނިޔެ އަދި އާޚިރަތުގެ ދެމެދުގެ ކިހާވަރަކަށްވާނެހެއްޔެވެ؟

(١٠٥) އަދި قيامة ދުވަހުން ފަރުބަދަތަކަށްވާނެކަމެއް އެމީހުން ކަލޭގެފާނާ ސުވާލުކުރާނެއެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެތަކެތި އެނބުރިތަންކޮށް ފުއްސަވައި ކުދިކުދި ކުރައްވާ ދުއްސަވާލައްވާނެއެވެ.

فَيَذَرُهَا قَاعًا صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾ لَّا تَرَىٰ فِيهَا عِوَجًا وَلَآ أَمْتًا ﴿١٠٧﴾ يَوْمَئِذٍ يَتَّبِعُونَ ٱلدَّاعِىَ لَا عِوَجَ لَهُۥ ۖ وَخَشَعَتِ ٱلْأَصْوَاتُ
لِلرَّحْمَٰنِ فَلَا تَسْمَعُ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾ يَوْمَئِذٍ لَّا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ ٱلرَّحْمَٰنُ وَرَضِىَ لَهُۥ قَوْلًا ﴿١٠٩﴾ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا
خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلْمًا ﴿١١٠﴾ ۞ وَعَنَتِ ٱلْوُجُوهُ لِلْحَىِّ ٱلْقَيُّومِ ۖ وَقَدْ خَابَ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا ﴿١١١﴾ وَمَن يَعْمَلْ مِنَ
ٱلصَّٰلِحَٰتِ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾

މުފްރަދާ

فَيَذَرُهَا = ފަހެ އެފަރުބަދަތަކަށް ހުރިތަންތަން އެކަލާނގެ ދޫކޮށްލައްވާނެތެވެ. / ބަހައްޓަވާނެތެވެ. ❁ قَاعًا
صَفْصَفًا ﴿١٠٦﴾ = އަޑި ފެންނަހައްދަވައިގެން ގަދަ ހުސް ފަޅާން ބިމަކަށް. ❁ لَّا تَرَىٰ فِيهَا = ކަލޭގެފާނަށް
ފެނިވަޑައި ނުގަންނަވާނެއެވެ.❁ عِوَجًا وَلَآ أَمْتًا ﴿١٠٧﴾ = އެއްވެސް ދުރުގޮވަތިކޮޅެއް އަދި އުސްކަމެއްވެސް.❁
يَوْمَئِذٍ = އެދުވަހުން. ❁ يَتَّبِعُونَ = އެމީހުން تبع ވާ ހުއްޓެވެ. ❁ ٱلدَّاعِىَ = ގޮވާ ބޭކަލަކާއި. ❁ لَا
عِوَجَ لَهُۥ ۖ = ހަމަ އެބޭކަލަކާ ދިމާއަށް ސީދާކޮށް އަވަސްއަވަހަށް.(އެއްވެސް ކަޅިކޮޅުވެރިކަމެއްނެތި.) ❁ وَخَشَعَتِ
ٱلْأَصْوَاتُ = އަދި (خَلْقُ ތަކުންގެ) އަޑުތައް ބިރުވެތިވެ މަޑުވެގެންވާނެއެވެ. ❁ لِلرَّحْمَٰنِ = رحمن ވަންތަ الله
އަށް. فَلَا تَسْمَعُ = ކަލޭ ނުއަހާނެއެވެ. / ކަލޭގެފާނު އިވިވަޑައި ނުގަންނަވާނެއެވެ.❁ إِلَّا هَمْسًا ﴿١٠٨﴾ =
ފިޔަވައި މަޑުމަޑުން. ❁ يَوْمَئِذٍ = އެދުވަހުން.❁ لَّا تَنفَعُ ٱلشَّفَٰعَةُ = شَفَاعَة ގެ މަންފާ ނުކުރާނެއެވެ.❁ إِلَّا
مَنْ أَذِنَ لَهُ ٱلرَّحْمَٰنُ = رحمن ވަންތަ ކަލާނގެ އެމީހަކަށް إِذْنَ ދެއްވިމީހެއްގެ ފިޔަވައި.❁ وَرَضِىَ لَهُۥ قَوْلًا ﴿١٠٩﴾
= އަދި ބަހެއް ރުއްސެވި އެމީހަކަށް އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެންފައިވާ.❁ يَعْلَمُ = އެކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ مَا
بَيْنَ أَيْدِيهِمْ = އެމީހުންގެ ކުރިމަތީގައިވާ ކަންތައް (قيامة ދުވަހުގެ ކަންތައް) ❁ وَمَا خَلْفَهُمْ = އަދި އެމީހުންގެ
ފަހަތުގައިވާ ކަންތައް (އެބަ ދުނިޔޭގެ ކަންތައްތައް.) وَلَا يُحِيطُونَ بِهِۦ عِلْمًا ﴿١١٠﴾ = އަދި އެކަލާނގެ ذات
ދެނެގަތުމަށް އެމީހުންނަކަށް އެއްވެސް އަތްގަދަކަމެއް ނުވެއެވެ. ❁ ❁ وَعَنَتِ ٱلْوُجُوهُ = އަދި (خَلْقُ ތަކުންގެ) މޫނުތައް
ދަށްވެ ނިކަމެތިވެގެންވާނެއެވެ. لِلْحَىِّ ٱلْقَيُّومِ ۖ = ދިރިހުރިވޮޑިގެންވާ އަދި ހުރިހާ ކަންތައްތަކުގައި قائم
ވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއަށް! وَقَدْ خَابَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ގެއްލި ހަލާކުވެއްޖެއެވެ. ❁ مَنْ حَمَلَ ظُلْمًا
﴿١١١﴾ = އަނިޔާއެއް އުފުލިމީހާ / شِرك ކުރިމީހާ.❁ وَمَن يَعْمَلْ = އަދި عمل ކޮށްފިމީހާ.❁ مِنَ ٱلصَّٰلِحَٰتِ =

صالح عمل ކުރުމުގެތެރެއިން.۞ وَهُوَ مُؤْمِنٌ = އެއީ، إيمان ވެގެންވާ حال . ۞ فَلَا يَخَافُ ظُلْمًا = ފަހެ އަނިޔާއެއް ވާނޭކަމަށް އެމީހަކު ބިރެއްނުގަންނާނެއެވެ.۞ وَلَا هَضْمًا ﴿١١٢﴾ = އަދި (އޭނާގެ ހެޔޮ عمل ގެ ثواب ނު) އުނިވެދާނޭކަމަކަށްވެސް.۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١٠٦) ދެން އެފަރުބަދަތައް ހިރަފުސްކޮށް އަޑިގުޅަށްދެމުން އަދި އެއްވެސް އުސްމިނެއް ނެތް އެއްފަށް ހުސް ބިމަކަށް އެކަލާނގެ ހަދުއްވާހުށީއެވެ.

(١٠٧) އެބިމުން އެއްވެސް ގޮނޑުކަމެއް އަދި އެއްވެސް އުސްކަމެއް ކަލޭގެފާނު ދެކެވަޑައި ނުގަންނަވާނެއެވެ.

(١٠٨) އެދުވަހުން މީސްތަކުން تبع ވާނީ ގޮވާ ބޭކަލަކަށެވެ. (އެއީ محشر ގެ ميدان އަށް އެއްކުރަން ގޮވާ ބޭކަލަކަށެވެ.) އެއްވެސް ކަރުވެލިކަމެއް ނުލާ ހަމަ ސީދާކޮށް އެކަލުމަށް ބަލަމުންނެވެ. އަދި رحمن ވަންތަ ކަލާނގެ ޙަޟްރަތުގައި އަޑުވެރިކަމެއް خَلْقُ ތަކުންގެ އަޑުތައް ހިމޭންވެދާނެއެވެ. ފަހެ ހަމައެކަނި ފިޔަވަޅުއަޅާއަޑު މެނުވީ ކަލޭގެފާނު ނާއްސަވާނެއެވެ.

(١٠٩) شَفَاعة ބޭނުންވުމަކުން އެކަލާނގެ رحمن ވަންތަ الله إِذْنَ ދެއްވި މީހެއްގެ شَفَاعَة ނޫން ގެނެވޭ އެދުވަހުން شَفَاعَة=ގެ ބޭނުމެއް ނުކުރާނެއެވެ. އަދި އެބޭކަލަކު އެ شَفَاعة ކުރުމަށް މީހަކު ރުހިވޮޑިގެންފި އެކަލާނގެ ރުހިވޮޑިގެންވާ ބަސްކޮށްދޭމީހަކަށް ވާންޖެހޭނެއެވެ. (އެބަހީ: ކުރިޔަށްގޮސްފައިވާ لاإله إلاّ الله ގެ މީހުންކަމުގައި ވާންޖެހޭނެއެވެ.)

(١١٠) އަދި އެމީހުންގެ ކުރިމަތީގައިވާ ކަންތައްތަކާއި އަދި އެމީހުންގެ ފަހަތުގައިވާ ކަންތައް (އެބަހީ: އެމީހުންގެ آخرة ދުވަހުގެ ކަންތައްތަކާއި އަދި އެމީހުންގެ ދުނިޔޭގެ ކަންތައް) އެކަލާނގެ ދަންނަވައިގެންވެއެވެ. އަދި އެކަލާނގެ ذَاتُ ފާކުވުމާ - އެކަލާނގެ ސިފަފުޅުތަކާއި إسم ފުޅުތަކާއިމެދު އެމީހުންގެ އިލްމުން ނުފޯރާނެއެވެ.

(١١١) އަދި ދިރިހުރިވޮޑިގެންވާ އަދި އަބަދުވެސް ކަންތަކާއިގެން قائم ވެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއަށް އެންމެހައި މޫނުތައް ދަށުވެ ނިކަމެތިވެގެންވެއެވެ. އަދި (قيامة ދުވަހުން) އަނިޔާއެއް އުފުލި މީހާ ނުވަތަ شرك އެއް އުފުލި މީހާ ހަމަކަށަވަރުން ގެއްލި ހުސްވެގެންދެއެވެ.

(١١٢) އަދި އެމީހާ މުއުމިނެއްކަމުގައިވާ حال ގައި صالح عمل ތަކުން عمل ކޮށްފިމީހާ ފަހެ އަނިޔާއެއް ބިރުއެއް ނުގަންނާނެއެވެ. އަދި (އޭނާގެ ހެޔޮ عمل ގެ ثواب ނު) އުނިވެދާނޭކަމަކަށްވެސް ބިރުއެއްނުގަންނާނެއެވެ.

وَكَذَٰلِكَ أَنزَلْنَٰهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ ٱلْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ ذِكْرًا ﴿١١٣﴾ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ ۗ وَلَا
تَعْجَلْ بِٱلْقُرْءَانِ مِن قَبْلِ أَن يُقْضَىٰٓ إِلَيْكَ وَحْيُهُۥ ۖ وَقُل رَّبِّ زِدْنِى عِلْمًا ﴿١١٤﴾ وَلَقَدْ عَهِدْنَآ إِلَىٰٓ ءَادَمَ مِن قَبْلُ فَنَسِىَ وَلَمْ نَجِدْ
لَهُۥ عَزْمًا ﴿١١٥﴾ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَٰٓئِكَةِ ٱسْجُدُوا۟ لِءَادَمَ فَسَجَدُوٓا۟ إِلَّآ إِبْلِيسَ أَبَىٰ ﴿١١٦﴾ فَقُلْنَا يَٰٓـَٔادَمُ إِنَّ هَٰذَا عَدُوٌّ لَّكَ وَلِزَوْجِكَ فَلَا
يُخْرِجَنَّكُمَا مِنَ ٱلْجَنَّةِ فَتَشْقَىٰٓ ﴿١١٧﴾

ލުޣަތު

وَكَذَٰلِكَ = އަދި އެފަދައިން. ❁ أَنزَلْنَٰهُ = އެފޮތް ބާވައިލެއްވީމެވެ. ❁ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا = عرب ބަހުންވާ
قرآن އަކަށް. ❁ وَصَرَّفْنَا فِيهِ = އަދި އެފޮތުގައި ބިރުވެރިކަމުގެ ކަންތައްތައް بيان ކުރެއްވީމެވެ. ❁ مِنَ
ٱلْوَعِيدِ = ބިރުވެރި وعد ތަށް. ❁ ބިރުވެރިކަމުގެ ބަސްފުޅުތައް. ❁ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ = އެމީހުން
ބިރުވެތިވެ ތަޤުވާ ލިބުމަށްޓަކައި. ❁ أَوْ يُحْدِثُ لَهُمْ = ނުވަތަ އެކަލާނގެ އެމީހުންނަށް އިހުސާސް ދެއްވުމަށް. ذِكْرًا ﴿١١٣﴾ =
وعظ އާއި نصيحة. ❁ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ = ފަހެ الله تعالى މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ ٱلْمَلِكُ ٱلْحَقُّ = އެއީ
ހަގީގީ ރަސްކަލާނގެ ކަމުގައިވާ حقّ ވަންތަ الله އެވެ. ❁ وَلَا تَعْجَلْ بِٱلْقُرْءَانِ = އަދި قرآن އާއިގެން ކަލޭގެފާނު
އަވަސްވެވަޑައި ނުގަންނަވާށެވެ. ❁ مِن قَبْلِ أَن يُقْضَىٰٓ إِلَيْكَ وَحْيُهُۥ = އެ قرآن ގެ وحي ކަލޭގެފާނުގެ
އަރިހަށް އައިސް ނިމުމުގެ ކުރިން. (ފުރިހަމަވުމުގެ.) ❁ وَقُل = އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ❁ رَّبِّ زِدْنِي عِلْمًا
﴿١١٤﴾ = އޭ އަޅުގެ رب އެވެ. މިއަޅާއަށް علم އިތުރުކޮށްދެއްވާނދޭވެ. ❁ وَلَقَدْ عَهِدْنَآ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން
މިވަންހަނާކަލާނގެ أمر ކުރެއްވީމެވެ. ❁ إِلَىٰٓ ءَادَمَ = آدم عليه السّلام އަށް. ❁ مِن قَبْلُ = މީގެކުރިން. ❁ فَنَسِىَ
= ފަހެ އެކަލޭގެފާނު ހަނދުމަފުށްދެއްވިއެވެ. ❁ وَلَمْ نَجِدْ لَهُۥ عَزْمًا ﴿١١٥﴾ = އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ފަރާތުން ދެމިހުރުން
މިވަންހަނާކަލާނގެ عزم އެއް ނުލިބުނެވެ. ❁ وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَٰٓئِكَةِ = އަދި މިވަންހަނާކަލާނގެ ملائكة
ބޭކަލުންނަށް وحي ކުރެއްވިހިނދު. ❁ ٱسْجُدُوا۟ لِءَادَمَ = آدم ގެފާނަށް ތިޔަބޭކަލުން سجدة ކުރައްވާށެވެ. ❁
فَسَجَدُوٓا۟ = ފަހެ އެބޭކަލުން سجدة ކުރެއްވިއެވެ. ❁ إِلَّآ إِبْلِيسَ = އިބްލީސްފިޔަވައި. ❁ أَبَىٰ ﴿١١٦﴾ = އޭނާ
ދެކޮޅުހެދިއެވެ. ❁ فَقُلْنَا يَٰٓـَٔادَمُ = ފަހެ މިވަންހަނާކަލާނގެ وحي ކުރެއްވީމެވެ. އޭ آدم އެވެ. ❁ إِنَّ هَٰذَا
عَدُوٌّ لَّكَ = ހަމަކަށަވަރުން މިއީ (މި إبليس މީ) ކަލޭގެފާނުގެ عدوّ އެކެވެ. ❁ وَلِزَوْجِكَ = އަދި

ކަލޭގެފާނުގެ އަންބިކަނބަލުންނަށާއި. ۞ فَلَا يُخْرِجَنَّكُمَا = އޭނާ ތިޔަދެކަނބަލުން ނުކުތުމަށް ނުބާރުލާށެވެ. ۞ مِنَ

ٱلْجَنَّةِ = ސުވަރުގެއިން. ۞ فَتَشْقَىٰ ﴿١١٧﴾ = ފަހެ އުނދަގުލުން ކަލޭގެފާނު ވަރުބަލިވެވޭނެއެވެ. /

އަބާއްޔަށް ދިރިއުޅުމުގައި ވަރުބަލިވާނެއެވެ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(١١٣) އެފަދައިންނެވެ. އެބަހީ: އީމާންކަމުގެ أهل ވެރިންނަށް صالح عمل ކުރުމަށް ހިތްވަރުދެއްވުމާއި އަދި ކާފަރުކަމުގެ أهل ވެރިންނަށް ބިރުވެރިކަމުގެ إنذار ކުރެއްވުމަށްޓަކައިން) މިމަންޒަރުސޫރަތާއެކު عرب ބަހުންނާ قرآن އެއްގެ ގޮތުގައި قرآن ބާވައިލެއްވީމެވެ. އަދި މިމަންޒަރުސޫރަތާއެކު އެ قرآن ގައި وَعِيْدُ ގެ އެބަހީ: ބިރުވެރިކަމުގެ وعد ތަށް ތަކުރާރު ގޮތުގައި ގޮތްގޮތަށް އެކި عبارة ން ބަޔާންކޮށްދެއްވީމެވެ. އެއީ އެމީހުން ބިރުވެތިވުމަށްޓަކައެވެ. ނުވަތަ އެކަލާނގެ އަމުރުނަހީން وعظ އާއި نصيحة އުފެއްދަވައިދެއްވުމަށެވެ.

(١١٤) ފަހެ اللّٰه تعالى (އެންމެމަތީ خلق ތަކުން ދުރުވެވޮޑިގެންވާ) މަތިވެރިވެވޮޑިގެންވާ ރަސްކަލާނގެއެވެ. އެކަލާނގެއީ ހުރިހާކަމެއްގެ ވެރި مَالِك އެވެ. حقّ ވަންތަ اللّٰه އެވެ. އަދި (އޭ رسول اللّٰه އެވެ.) ކަލޭގެފާނަށް قرآن ގެ وحى ގެ ބަސްފުޅު ބާވައިލެއްވުމާ ނިންމިއްޖައުމަށް (ނުވަތަ އެބަސްފުޅުގެ މާނައެއް بيان ކޮށްދިނުމެއް ނިޔަތަށް) އެ قرآن ބާއިގެން ހަލަސްވެވަޑައިގެން ނުވާށެވެ. (أصحاب ންނަށް އެބަސްފުޅު ކިޔުއްވާ ދެނެއްވިޔަސް ނުވާށެވެ.) އަދި ކަލޭގެފާނު ދަންނަވާށެވެ. ޔާ އަޅުގެ ربّ އެވެ. ތިމަޅާއަށް علم އިތުރުކޮށްދެއްވާނދޭވެ.

(١١٥) އަދި ހަމަކަށަވަރުން آدم ގެފާނަށް މީގެކުރިން މިމަންޒަރުސޫރަތާއެކު عهد ކުރެއްވީމެވެ. أمر ކުރެއްވީމެވެ. ދެންފަހެ އެކަލޭގެފާނު އެ عهد ހަނދުމަފުއްސަވައިލެއްވިއެވެ. (އެ عهد އަކީ ސުވަރުގޭގައިވާ ވަކިގަހަކުން ނުކާށެވެ ކަމުގެ أمر ވެވޭ.) އަދި އެކަލޭގެފާނުގެ ހިތުގައި އެ عهد އަށް ތަރުހީބުވުމެއް މިމަންޒަރުސޫރަތާއެކު ފެނިވަޑައިނުގަންނަވަމެވެ.

(١١٦) އަދި މިމަންޒަރުސޫރަތާއެކު ملائكة ބޭކަލުންނަށް އަންގަވާލީމެވެ. ތިޔަބޭކަލުން آدم عليه السّلام އަށް سجدة ކުރައްވާށެވެ. ފަހެ إبْلِيْس މެނުވީ އެހުރިހާ ބޭކަލުން سجدة ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެސޮރު އެކަމުން މަނާވެގަތީއެވެ.

(١١٧) ދެންފަހެ މިމަންޒަރުސޫރަތާއެކު وحى ކުރެއްވީމެވެ. އޭ آدم އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން މިއީ – އެބަހީ: މި إبْلِيْس އަކީ – ކަލޭގެފާނަށާއި ކަލޭގެފާނުގެ އަންބިކަނބަލުންނަށާ عَدُوّ އެކެވެ. ފަހެ އެސޮރު ތިޔަދެކަނބަލުން ސުވަރުގެއިން ނުކުތުމަށް ނުބާރުލާށެވެ. އެހެންވެއްޖެއްޔާ – (އެބަހީ: ސުވަރުގެއިން ނުކުތުވައިފިއްޔާ) ކަލޭގެފާނު ވަރުބަލިވެވޭނެއެވެ. (ދުނިޔޭގެ مَعِيْشَة ހޯދުމުގައި ވަރުބަލިވާނެއެވެ.)

إِنَّ لَكَ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا وَلَا تَعْرَىٰ ﴿١١٨﴾ وَأَنَّكَ لَا تَظْمَؤُا۟ فِيهَا وَلَا تَضْحَىٰ ﴿١١٩﴾ فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ ٱلشَّيْطَٰنُ قَالَ يَٰٓـَٔادَمُ هَلْ أَدُلُّكَ عَلَىٰ
شَجَرَةِ ٱلْخُلْدِ وَمُلْكٍ لَّا يَبْلَىٰ ﴿١٢٠﴾ فَأَكَلَا مِنْهَا فَبَدَتْ لَهُمَا سَوْءَٰتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِن وَرَقِ ٱلْجَنَّةِ ۚ وَعَصَىٰٓ ءَادَمُ رَبَّهُۥ
فَغَوَىٰ ﴿١٢١﴾ ثُمَّ ٱجْتَبَٰهُ رَبُّهُۥ فَتَابَ عَلَيْهِ وَهَدَىٰ ﴿١٢٢﴾ قَالَ ٱهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًۢا ۖ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۖ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم مِّنِّى هُدًى
فَمَنِ ٱتَّبَعَ هُدَاىَ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْقَىٰ ﴿١٢٣﴾

ތަރުޖަމާ

إِنَّ لَكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަށް ވެއެވެ. ❁ أَلَّا تَجُوعَ فِيهَا = އެތާނގައި ބަނޑުހައި: (ސުވަރުގޭގައި)

ބަނޑުހައިނުވުން. ❁ وَلَا تَعْرَىٰ ﴿١١٨﴾ = އަދި ބުރިހަރުން ނުވުމާއި. ❁ وَأَنَّكَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން

ކަލޭގެފާނު. ❁ لَا تَظْمَؤُا۟ فِيهَا = އެތާނގައި ކަރުހިއްކައިގަތުމެއް ނުވެއެވެ. ❁ وَلَا تَضْحَىٰ ﴿١١٩﴾ = އަދި

ކަލޭގެފާނަށް ހަވިރުދޫނުކުރެއެވެ. ހޫނުގެ އުނދަގޫ ނުލިބޭނެއެވެ. ❁ فَوَسْوَسَ إِلَيْهِ ٱلشَّيْطَٰنُ = ދެންފަހެ

ޝައިޠާނު އެކަލޭގެފާނަށް ވަސްވާސްދީފިއެވެ. ❁ قَالَ يَٰٓـَٔادَمُ = އަދި އޭނާބުނީ ދަންނަވައިފިއެވެ. ޔާ آدم އެވެ. هَلْ

أَدُلُّكَ = އަހުރެން ކަލޭގެފާނަށް އިޝާރާތްކޮށްދޭނަންތޯއެވެ. ❁ عَلَىٰ شَجَرَةِ ٱلْخُلْدِ = ދެމިހުންނަހުރި ގަހަކަށް

(އެގަހުން ކައިފިއްޔާ ދެމިހުރެވޭނެ ގަހަކަށް) ❁ وَمُلْكٍ لَّا يَبْلَىٰ ﴿١٢٠﴾ = އަދި ފަނާވެނުދާނެ ވެރިކަމަކާއި.❁

فَأَكَلَا مِنْهَا = ފަހެ އެދެ ބޭކަލުން އެގަހުން ތަނާވަލްކޮށްފިއެވެ. ❁ فَبَدَتْ لَهُمَا = ފަހެ

އެދެބޭކަލުންނަށް ފާޅުވެއްޖެއެވެ. ❁ سَوْءَٰتُهُمَا = އެދެބޭކަލުންގެ ފަރުދާކުރަންވާތަން. (عَوْرَة ތަން) ❁ وَطَفِقَا

يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا = އަދި އެދެބޭކަލުން ނިވައިކުރައްވަން ފެއްޓެވިއެވެ.❁ مِن وَرَقِ ٱلْجَنَّةِ = ސުވަރުގޭގެ

ފަތްތަކުން. ❁ وَعَصَىٰٓ ءَادَمُ رَبَّهُۥ = އަދި آدم عليه السّلام އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް އުރުދުވެރިވެވަޑައިގެންފިއެވެ. ❁

فَغَوَىٰ ﴿١٢١﴾ = އަދި މަގުފުރެދުން ނުއޮޅިވަޑައިގެންފިއެވެ. ❁ ثُمَّ ٱجْتَبَٰهُ رَبُّهُۥ = ދެންފަހެ އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ

އެކަލޭގެފާނު خاصّ ކުރައްވާ إختيار ކުރައްވައިފިއެވެ. ❁ فَتَابَ عَلَيْهِ = ފަހެ އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް توبة

ޤަބޫލުކުރެއްވިއެވެ. ❁ وَهَدَىٰ ﴿١٢٢﴾ = އަދި އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް توبة ގެމަގު ދައްކަވައިފިއެވެ. ❁ قَالَ =

އެކަލާނގެ وحي ކުރައްވައިފިއެވެ. ❁ ٱهْبِطَا مِنْهَا جَمِيعًۢا = ތިޔަބައި ދެބޭކަލުން އެއްކޮށް އެތަނުން ފައިބާށެވެ.

(ނުވަތަ އިބްލީސާއި ތިޔަދެބޭކަލުން ފައިބާށެވެ.)❁ بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ = ==ކަލޭމެން އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް

عَدَاوة ވެރިންނެވެ. ۞ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُم= ފަހެ ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބައިމީހުން ގާތަށް އަންނާނެއެވެ. ۞ مِّنِّي

هُدًى = ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން ތެދުމަގު. ۞ فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَايَ =ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތެދުމަގާއި

تبع ވެއްޖެމީހާ ހަލާކުނުވާނެއެވެ. ۞ فَلَا يَضِلُّ =ފަހެ އޭނާ މަގުފުރެދިގެންނުވާނެއެވެ. ۞ وَلَا يَشْقَىٰ (١٢٣) =އަދި އޭނާ

އަބަދުވެސް ނުވާނެއެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(١١٨) ހަމަކަށަވަރުން އެސުވަރުގޭގައި ކާނެބޯނެ ބަނޑުހައިވުމެއް ނުވެއެވެ. އަދި ހެދުމާނެތް حال ގައި ބޭރުވުމެއް ނުވެއެވެ.

(١١٩) އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެސުވަރުގޭގައި ކާނެބޯނެ ކަރުހިއްކުމެއް ނުވެއެވެ. އަދި ހޫނުގެ އުނދަގުލެއް ނުވެއެވެ.

(١٢٠) ފަހެ شَيْطَان އެކަލޭގެފާނަށް ވަސްވާސްދިނީއެވެ. (އެކަލޭގެފާނަށް ނަހީކުރެއްވުން ގެނބުމަށް ފާރަލާން) އެކަލޭގެފާނަށް ތިންގަސްތަކުން ޚުލާފުވެވިދާނެ ގޮތެއް ދައްކައިދީފިއެވެ. (އޭނާ آدم އަށް ބުނީ) މިގަސް ކައިދެއްވާ ދާއިމީ ދުނިޔޭގެ ހިޔާޒާ ވުރެ އިތުރު ބޮޑު މުލްކެއް އަޅުއްވާ ހަމަ ފެނިވަޑައިގަނެ (އަބަދަށް ނުވާނޭއެވެ.) އަދި އެއީ ދެމިހުރެވޭ ފަރާތެއް ކަމަށް ބުނެ ދައްކާލިއެވެ.

(١٢١) ފަހެ އެދެ ދެބަފައިން ގަސް ކާލައްވައިފިއެވެ. ދެންފަހެ އެދެބަފައިންގެ عورة ފާޅުވެއްޖެއެވެ. ގެސްބުމޭބިލު މަތިން ސުވަރުގޭގެ ފަތް އެދެބަފައިންގެ عورة ނިވައިކުރެއްވުމަށް ފަށައިގަތެވެ. ފަހެ آدم عليه السّلام އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް އުރުދުވެރިވެގެން ސީދާމަގުން ނުކުތްވެވަޑައިގެންފިއެވެ.

(١٢٢) ދެން އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެކަލޭގެފާނު خاصّ ކުރައްވައި إختيار ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނަށް توبة ލެއްވުމުގެ ތައުފީގާއި ދެއްވައި ތެދުމަގު ދެއްކެވިއެވެ.

(١٢٣) އެކަލާނގެ وحي ކުރެއްވިއެވެ. (آدم އަށް ދެބައިމީހުންގެ ދެބަފައިން ދެމިއޮތުމަށް އެއްބަސް ހުރިހާ އެދެރިން – يعنى: ސުވަރުގެއިން (ބިމަށް) ފައިބައި ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. (ނުވަތަ ތިޔަބައި ދެބަފައިންނާއި إبْلِيس އާއި އެންމެން އެސުވަރުގެއިން ފައިބާށެވެ. މިދެމީހުންގެ ތެރެއިން مفسّر ން ބަޔާން ކޮށްފައި) އެއީ ކަލޭގެފާނުގެ އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކާ عَدُوٌّ ނުކަމުދާ حال ގައެވެ. ދެންފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ން ތިޔަބައިމީހުންނަށް ތެދުމަގު އަންނާނެއެވެ. (އެއީ رسول ބޭކަލުން ފޮނުއްވައި ފޮތްތަކުން ބާވައިލެއްވުމެންނެވެ.) ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ތެދުމަގާއި تبع ވެއްޖެމީހާ (ދުނިޔޭގައި) މަގުފުރެދިގެންނުވާނެއެވެ. އަދި (آخرة ގައި) ގެއްލި ހަލާކުވާވެސް ނުވާނެއެވެ.

وَمَنْ أَعْرَضَ عَن ذِكْرِى فَإِنَّ لَهُۥ مَعِيشَةً ضَنكًا وَنَحْشُرُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ أَعْمَىٰ ﴿١٢٤﴾ قَالَ رَبِّ لِمَ حَشَرْتَنِىٓ أَعْمَىٰ وَقَدْ كُنتُ
بَصِيرًا ﴿١٢٥﴾ قَالَ كَذَٰلِكَ أَتَتْكَ ءَايَـٰتُنَا فَنَسِيتَهَا ۖ وَكَذَٰلِكَ ٱلْيَوْمَ تُنسَىٰ ﴿١٢٦﴾ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِى مَنْ أَسْرَفَ وَلَمْ يُؤْمِنۢ بِـَٔايَـٰتِ رَبِّهِۦ ۚ
وَلَعَذَابُ ٱلْـَٔاخِرَةِ أَشَدُّ وَأَبْقَىٰٓ ﴿١٢٧﴾ أَفَلَمْ يَهْدِ لَهُمْ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم مِّنَ ٱلْقُرُونِ يَمْشُونَ فِى مَسَـٰكِنِهِمْ ۗ إِنَّ فِى ذَٰلِكَ لَـَٔايَـٰتٍ لِّأُو۟لِى
ٱلنُّهَىٰ ﴿١٢٨﴾

ލުޣަތު

وَمَنْ أَعْرَضَ = އަދި އެނބުރި ހުރަހަށްދެވިފައިވާ މީހާ / ފުރަގަސްދީފި މީހާ. ❁ عَنْ ذِكْرِى =
މިވަންތަރަސްކަލާނގެ ذِكر ން / މިވަންތަރަސްކަލާނގެ ދީނުން / މިވަންތަރަސްކަލާނގެ ގުރުއާނުން. ❁ فَإِنَّ لَهُۥ = ފަހެ
ހަމަކަށަވަރުން އެމީހަކަށްވެއެވެ. ❁ مَعِيشَةً ضَنكًا = ދަތި ދިރިއުޅުމެއް. (އެ بَرْزَخُ ގެ عالم ގައި ކަމުގައިވުން
أولى ވެގެންވެއެވެ.) ❁ وَنَحْشُرُهُۥ يَوْمَ ٱلْقِيَـٰمَةِ = އަދި މިވަންތަރަސްކަލާނގެ އޭނާ قيامة ދުވަހުން محشر
ކުރައްވާހުށީމެވެ. ❁ أَعْمَىٰ ﴿١٢٤﴾ = ލޮލަކުނުވެ މިހާކަމުގައި. ❁ قَالَ رَبِّ = އޭނާ ދަންނަވާނެއެވެ.
އޭ އަހުރެންގެ رب އެވެ. ❁ لِمَ حَشَرْتَنِىٓ أَعْمَىٰ = އަންނިޔާވެރިކަމާ ކަމުގައި މިހާ محشر ކުރެއްވީ ކީއްވެގެންތޯއެވެ؟
❁ وَقَدْ كُنتُ بَصِيرًا ﴿١٢٥﴾ = ހަމަކަށަވަރުން މިހާރު (ދުނިޔޭގައި) ތިބީމަ ދެލޯ ފެނިކަމާ މިހާކަމުގައެވެ. ❁ قَالَ
كَذَٰلِكَ = އެކަލާނގެ = އެހެންނެވެ. وحي ކުރެއްވިއެވެ. އަދި އެ ދަލީލުތަކުން. ❁ أَتَتْكَ ءَايَـٰتُنَا = ކަލޭގެއަރި
މިވަންތަރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް އައެވެ. ❁ فَنَسِيتَهَا ۖ = ކަލޭ އެއާޔަތްތައް ހަނދާންނައްތާލީއެވެ. ❁ وَكَذَٰلِكَ =
އެފަދައިން. ❁ ٱلْيَوْمَ تُنسَىٰ ﴿١٢٦﴾ = މިއަދުވަސް ކަލޭގެމީން ހަނދާންނައްތާލެވޭނެއެވެ. ❁ وَكَذَٰلِكَ نَجْزِى = އަދި
މިވަންތަރަސްކަލާނގެ ޖަޒާދެއްވަނީ އެފަދައިންނެވެ. ❁ مَنْ أَسْرَفَ = شَهْوَة ތަކުގައި ގިނަވެގެން ކުށްވެރިވާކަން. ❁
وَلَمْ يُؤْمِنۢ = އަދި އެމީހާ އީމާންނުވެއެވެ. ❁ بِـَٔايَـٰتِ رَبِّهِۦ ۚ = އެމީހާގެ ربّ ގެ އާޔަތްތަކަށް. ❁ وَلَعَذَابُ ٱلْـَٔاخِرَةِ
= އަދި ހަމަކަށަވަރުން آخرة ގެ عذاب . ❁ أَشَدُّ وَأَبْقَىٰٓ ﴿١٢٧﴾ = ގަދަކަމުން ބޮޑުވެ ދެމިހުރުން ގިނަވެއެވެ. ❁ أَفَلَمْ
يَهْدِ لَهُمْ = އެމީހުންނަށް ފެނިގެން بيان ވެ ނުދެއްވައެވެ. ❁ كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُم = އެމީހުންގެ ކުރިން
މިވަންތަރަސްކަލާނގެ ހަލާކުކުރެއްވި ގިނަބައިމީހުން. ❁ مِّنَ ٱلْقُرُونِ = أمّة ތަކުގެތެރެއިން. ❁ يَمْشُونَ فِى
مَسَـٰكِنِهِمْ ۗ = އެމީހުން (مكّة ގެމީހުން) ހިނގާބިނާ އެވަނީ އެމީހުންގެ ގޮތުގައިދިރިއުޅުނު ތަންތަނުގައެވެ. (އެބަހީ:

ހިސާބުތިބި أمّة ތަކެއް ހުރިހާ ތަންތަނުގައި ހިނގަނީއެވެ.) ۞ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައިވެއެވެ.۞

لَأَيَٰتٍ = ކަނޑައެޅި بيان ފެންނަ دليل ތަކެވެ. ۞ لِّأُولِي ٱلنُّهَىٰ ﴿١٢٨﴾ = ހެޔޮވިސްނާ ހަރުދަނާ

ސިކުނޑިތަކެއްގެ ވެރިބަޔަކަށް. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(١٢٤) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ذِكْرُ ން (އެބަހީ: ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަނދާންކުރުމުން - ނުވަތަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ دين ން ނުވަތަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮތުން -) މޫނުއަނބުރާލައި ދުރުވެގެންދިޔަ މީހާއަށެވެ. އޭނާއަށް ކަށްވަޅުގައި ދަތި ދިރިއުޅުމެއް ވާނެއެވެ. (ނުވަތަ ދުނިޔޭގައި އުނދަގޫ ދިރިއުޅުމެއް ވާނެކަމެވެ.) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭނާ محشر ކުރައްވާހުށީ ކަނު މީހެއްގެ ގޮތުގައެވެ.

(١٢٥) އޭނާ ދަންނަވާނެއެވެ. އޭ އަހުރެންގެ ربّ އެވެ. ކީއްވެ ކަނު މީހެއްގެ ގޮތުގައި محشر ކުރެއްވީ؟ ހަމަކަށަވަރުން ދުނިޔޭގައި އުޅުނިރު ކީއްވެ ތިމަން އަނގަމީހެއް ކަމުގައިވީއެވެ.

(١٢٦) އެކަލާނގެ (އޭނާއަށް) وحى ކުރައްވާނެއެވެ. ކަލޭ (ދުނިޔޭގައި) (އުޅުނިރު) ކަލޭގެ ގާތަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތައް (حجّة ތަކާއި دليل ތައް) އައެވެ. ދެން ކަލޭ އެތަކެތި ހަނދުމަނެއްނުކޮށް ދޫކޮށްލީއެވެ. ކަލޭ އެތަކެތި ހަނދުމަނެއްނުކޮށް ދޫކޮށްލި ފަދައިން މިއަދުވެސް ހަމައެފަދައިން ކަލޭގެ ކަމުގައި ހަނދާންނުކުރެވޭނެއެވެ.

(١٢٧) އަދި (ފާފަކުރުމާއި މިދާގެ شَهَوَاتُ ގައި) إِسْرَاف ކުރި ހައްދުފަހަނަޅައިގަތް އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އާޔަތްތަކަށް إيمان ނުވި މީހަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޖަޒާދެއްވަނީ އެފަދައިންނެވެ. (އެއީ ކަށްވަޅުގެ عذاب އެވެ.) އަދި آخرة ގެ عذاب ގަދަކަން ބޮޑުވެފައި ދެމިހުރުން މާބޮޑެވެ.

(١٢٨) އެމީހުންގެ ކުރިން - އެބަހީ: مكّة ގެ މުޝްރިކުންގެ ކުރިން - ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެތައްބައިކަ (ނިކަމެތިކަމުގެ ސަބަބުން) ހަލާކުކުރެއްވިކަން - އެތައް أمّة އެއް ބަރުބާދުކުރެއްވިކަން އެމީހުންނަށް ފާޅު بيان ވެ ނުދެއްވައެވެ. (އެނގެންނުވާނެއެވެ.) މި مكّة ގެމީހުން އެ أمّة ތަކުގެމީހުން އުޅުނުތަންތާ އެމީހުންގެ ގެދޮރުތަކު މަތިން ތަންތަނުގައި ހިނގާބިނާވެއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަންކަމުގައި ހެޔޮވިސްނާ ހަރުދަނާ ސިކުނޑިތަކެއްގެ ވެރިބަޔަކަށް ކަނޑައެޅި بيان ފެންނަ دليل އާއި حجّة ވެއެވެ.

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ لَكَانَ لِزَامًا وَأَجَلٌ مُّسَمًّى ﴿١٢٩﴾ فَٱصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ قَبْلَ طُلُوعِ ٱلشَّمْسِ
وَقَبْلَ غُرُوبِهَا ۖ وَمِنْ ءَانَآئِ ٱلَّيْلِ فَسَبِّحْ وَأَطْرَافَ ٱلنَّهَارِ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿١٣٠﴾ وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ زَهْرَةَ
ٱلْحَيَوٰةِ ٱلدُّنْيَا لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ وَرِزْقُ رَبِّكَ خَيْرٌ وَأَبْقَىٰ ﴿١٣١﴾

މުފްރަދާތު

وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ = އަދި ބަސްފުޅެއް އިސްވެދެވިފައިނުވާނަމަ. ۞ مِن رَّبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ
حضرة ން. ۞ لَكَانَ لِزَامًا = ހަމަކަށަވަރުން އެކަން (އެ عذاب) لاَزِم އެއްކަމަކަށް ވެއްޖެއީސްވެ. (އަވަހަށް
ލިބައިން ވަކިނުވާ ދެވިދާނެ އެއްކަމަކަށް ވެއްޖެއީސްވެ.) ۞ وَأَجَلٌ مُّسَمًّى ﴿١٢٩﴾ = އަދި ކަނޑައެޅި عيّن ވެގެންވާ
މުއްދަތަކާއި. فَاصْبِرْ عَلَىٰ مَا يَقُولُونَ = އެމީހުން (يعنى: مشرك ން) ގެ ބުނާބުނުމަކަށް ކަލޭގެފާނު
ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ۞ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ =އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް حمد ކުރުމާއިއެކު تسبيح
ކުރައްވާށެވެ.۞ قَبْلَ طُلُوعِ الشَّمْسِ =އިރުއަރާދުވުމުގެކުރިން (ފަތިސްނަމާދު ކުރައްވާށެވެ.) ۞ وَقَبْلَ غُرُوبِهَا =އަދި
އެ އިރު އޮއްސުމުގެކުރިންނާއި (عَصْرُ ނަމާދު ކުރައްވާށެވެ.) ۞ وَمِنْ آنَاءِ اللَّيْلِ= އަދި ރޭގަނޑުގެ
ވަގުތުތަކުގެތެރެއިން (عشاء ނަމާދު ކުރައްވާށެވެ.) ۞ فَسَبِّحْ = އަދި ކަލޭގެފާނު تَسْبِيْح ކުރައްވާށެވެ. ۞ وَأَطْرَافَ
النَّهَارِ = ދުވާލުގެ ދެކޮޅުގައްޔާއި (ފަތިސްނަމާދާއި مغرب ނަމާދު ކުރައްވާށެވެ.) ۞ لَعَلَّكَ تَرْضَىٰ ﴿١٣٠﴾
=ކަލޭގެފާނު ރުހިވޮޑިގަތުމަށްޓަކައެވެ. ۞ وَلَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ލޯތްދޭ ނުދިއްކުރައްވާށެވެ.
(ބޭނުމަށް ނަޒަރުލައްވާށެވެ / ނުވަތަ އެދިވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ.)۞ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَاجًا مِّنْهُمْ = އެމީހުންކުރެ
ބައްސަނދި އަދި އެހެނިހެން ޒީނަތްތެރި މުދަލުން ނިޢްމަތްތެރިކަމާއި ދަރައްޔާ ތަކެއްޗަށް. ۞ زَهْرَةَ الْحَيَوٰةِ
الدُّنْيَا = އެއީ ދުނިޔޭގެ ޒީނަތްތެރިކަމާއި އަލަނގަ ތަކެއްޗެވެ. ۞ لِنَفْتِنَهُمْ فِيهِ ۚ = އެއީ އެތަކެތިން
އެމީހުންނަށް ޒިންމާވާގޮތަށް އެމީހުން إمتحان ކުރުމަށްޓަކައެވެ.۞ وَرِزْقُ رَبِّكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ ރިޒުޤު. ۞ خَيْرٌ
وَأَبْقَىٰ ﴿١٣١﴾ = މާހެޔޮވެގެންވާ ދެމިހުރުން ބޮޑެވެ. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(١٢٩) އަދި (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނުން ހައްދަވާބާޖެހުކުރެއްވި ربّ ގެ ބަސްފުޅެއް އިސްވެގެންވެއް ނުވާނަމަ

(އެބަހީ: މި أمّة އަށް عذاب ދެއްވުން ފަސްކުރެއްވުމުގެ ބަސްފުޅެއްނުވާނަމަ) އެ عذاب އެއީ لاَزِم އެއްޗަކަށް

ވެއްޖައީސްވެ. (މި أمّة އަށްވެސް عذاب އައީސްވެ.) އެހެންނަމަވެސް އެކަންވީ ފަހަކަށްޓަކައިގެންވާ ވަގުތަކަށް

އެބަހީ: قيامة ދުވަހަށް ފަސްކުރެއްވިފައެވެ.

(١٣٠) (އޭ رسول الله އެވެ.) އެ مشرك ންގެމީހުން ކަލޭގެފާނަށްދު އެބުނާބަސް ވާހަކަތަކާއިމެދު ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. (އެމީހުން އެކަލޭގެފާނަށް ބުނި – އެއީ ޝާއިރެއްކަމެވެ. - سحر ވެރިއެއްކަމެވެ. – ކަހިނެކެވެ. – މަޖުނޫނެކެވެ. ދެންވެސް...... އެފަދަބަސްތަކެވެ.) އަދި ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ އަށް حمد ކުރުމާއިއެކު تسبيح ވިދާޅުވާށެވެ. އެއީ އިރުއަރުމުގެ ކުރީގައްޔާއި އަދި އިރުއޮއްސުމުގެ ކުރީގައްޔާއި އަދި ރޭގަނޑުގެ ވަގުތުތަކުގައްޔާއި އަދި ދުވާލުގެ ދެކޮޅުގައެވެ. އެއީ ކަލޭގެފާނު ރުހިވަޑައިގަންނަވާފަދަ ކަންތަކެއް الله ގެ حضرة ން ލިބުމުގެ އުއްމީދުގައެވެ.

- ދަންނަށެވެ. މިއާދަތުގައި މި އިޝާރަތްވަނީ ފަސްނަމާދުގެ ވަގުތުތަކަށް فرض ކަމުގައި مفسّر ން بيان ކުރައްވައެވެ. والله أعلم .

(١٣١) އަދި މުއްސަނދި ކާފިރުންނަށް ޒީނަތްތެރިކަމާގެ ދެއްވާފައިވާ ތަކެއްޗަށް ކަލޭގެފާނުންގެ ލޮލުގެ ނަޒަރުދަމާނުލާށެވެ. އެއަށް ބަލަންފުޅުނުވާށެވެ. އެއީ ދުނިޔޭގެ ޒީނަތާއި އުފާލުގެ މަޖާތަކެވެ. އެއީ ޒީނަތްތެރިކަމާގެ އެމީހުން إمتحان ކުރުމަށްދައްވާފައިވާ ތަކެއްޗެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނުންގެ ربّ ގެ ރިޒުޤު (ދުނިޔެއާއި آخرة ގައި ކަލޭގެފާނަށް ހުރި ދަރުމަވަންތަ ثواب) މާހެޔޮވަގިވެ ދެމިހުރުންބޮޑުވެއެވެ.

وَأۡمُرۡ أَهۡلَكَ بِٱلصَّلَوٰةِ وَٱصۡطَبِرۡ عَلَيۡهَاۖ لَا نَسۡـَٔلُكَ رِزۡقٗاۖ نَّحۡنُ نَرۡزُقُكَۗ وَٱلۡعَٰقِبَةُ لِلتَّقۡوَىٰ ١٣٢ وَقَالُواْ لَوۡلَا يَأۡتِينَا بِـَٔايَةٖ مِّن رَّبِّهِۦٓۚ أَوَلَمۡ
تَأۡتِهِم بَيِّنَةُ مَا فِي ٱلصُّحُفِ ٱلۡأُولَىٰ ١٣٣ وَلَوۡ أَنَّآ أَهۡلَكۡنَٰهُم بِعَذَابٖ مِّن قَبۡلِهِۦ لَقَالُواْ رَبَّنَا لَوۡلَآ أَرۡسَلۡتَ إِلَيۡنَا رَسُولٗا فَنَتَّبِعَ ءَايَٰتِكَ
مِن قَبۡلِ أَن نَّذِلَّ وَنَخۡزَىٰ ١٣٤ قُلۡ كُلّٞ مُّتَرَبِّصٞ فَتَرَبَّصُواْۖ فَسَتَعۡلَمُونَ مَنۡ أَصۡحَٰبُ ٱلصِّرَٰطِ ٱلسَّوِيِّ وَمَنِ ٱهۡتَدَىٰ ١٣٥

މުފުރަދާތު

وَأۡمُرۡ أَهۡلَكَ بِٱلصَّلَوٰةِ = އަދި ކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނުގެ أهل ވެރިންނަށް (ގެވެށިންނަށް) ނަމާދުކުރުމަށް އަމުރުކުރައްވާށެވެ. ۞ وَٱصۡطَبِرۡ عَلَيۡهَا = އަދި ކަލޭގެފާނު އެކަމުގެމައްޗަށް (ނަމާދު قائم ކުރުމުގެ މައްޗަށް) ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ۞ لَا نَسۡـَٔلُكَ رِزۡقٗا = ކަލޭގެފާނުގެ نفس އަށް ރިޒުޤު ދެއްވުމަކަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނުގެ ކިބައިން އެދިވަޑައިނުގަންނަވަމެވެ. ۞ نَّحۡنُ نَرۡزُقُكَ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ރިޒުޤު ދެއްވާހުށްޓަމެވެ. ۞ وَٱلۡعَٰقِبَةُ لِلتَّقۡوَىٰ ١٣٢ = އަދި ފަހުކޮޅުވެސް - އެބަހީ: ފަހުކޮޅުގައި ލާބަކޮށްވަނީ تقوى ގެ أهل ވެރިންނަށެވެ. ۞ وَقَالُواْ = އަދި އެމީހުން ބުންޏެވެ. އެބަހީ: مشرك ންތައް ބުނެއެވެ. ۞ لَوۡلَا يَأۡتِينَا بِـَٔايَةٖ = އެކަލޭގެފާނު އަހުރެމެންގެގާތަށް معجزة އެއް ގެންނަވާނަމަވެއެވެ. ނުވަތަ معجزة އެއް ނުގެންނަވަނީ ކީއްވެގޮތެއްތޯ؟ ۞ مِّن رَّبِّهِۦٓ = އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން. ۞ أَوَلَمۡ تَأۡتِهِم = އެމީހުންގެގާތަށް ނާދޭތޯއެވެ؟ ۞ بَيِّنَةُ مَا فِي ٱلصُّحُفِ ٱلۡأُولَىٰ ١٣٣ = ކުރީގެ صُحُفُ ތަކުގައިވާ ވާހަކަތަކުގެ بيان. ۞ وَلَوۡ أَنَّآ أَهۡلَكۡنَٰهُم = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުން ހަލާކުކުރައްވައިފިނަމަ. ۞ بِعَذَابٖ = عذاب އަކުން ފޮނުއްވައިގެން. ۞ مِّن قَبۡلِهِۦ = އެކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން. (محمّد ގެފާނު رسول ކަމުގައިގެން ފޮނުއްވުމުގެ ކުރިން) ۞ لَقَالُواْ رَبَّنَا = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ދަންނަވާނެއެވެ. އޭ އަހުރެމެންގެ ربّ އެވެ. ۞ لَوۡلَآ أَرۡسَلۡتَ إِلَيۡنَا رَسُولٗا = އަހުރެމެންގެ ގާތަށް رسول އަކު ނުފޮނުއްވީ ކީއްވެގޮތެއްތޯއެވެ؟ ۞ فَنَتَّبِعَ ءَايَٰتِكَ = ދެން އޭރުން އަހުރެމެން ކަލޭގެފާނުގެ އާޔަތްތަކަށް تبع ވުމަށް. ۞ مِن قَبۡلِ أَن نَّذِلَّ = އަހުރެމެން (ދުނިޔޭގައި) عذاب ން ނިކަމެތިވުމުގެ ކުރިން. ۞ وَنَخۡزَىٰ ١٣٤ = އަދި (آخرة ދުވަހުން ފަޟީހަތްވުމުގެ) ދެރަވެ ނިކަމެތިވުމުގެ ކުރިން. ۞ قُلۡ = ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ. ۞ كُلّٞ مُّتَرَبِّصٞ = ކޮންމެ މީހަކީ إنتظار

ކުރަމުންދާށެވެ.۞ فَتَرَبَّصُوٓا = ފަހެ ކަލޭމެންވެސް إنتظار ކުރާށެވެ. ۞ فَسَتَعْلَمُونَ = ފަހެ ނިކަން ކުޑަ
ކަލޭމެން އެނގޭނެއެވެ. ۞ مَنْ أَصْحَٰبُ ٱلصِّرَٰطِ ٱلسَّوِيِّ = ސީދާވެގެންވާ حقّ މަގުގެ ވެރި
ކޮންބައެއްކަން. ۞ وَمَنِ ٱهْتَدَىٰ ﴿١٣٥﴾ = (މަގުސަދުކުރި) ތެދުމަގުގައިވެރި ކޮންބައެއްކަމާއި. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(١٣٢) އަދި ކަލޭގެފާނުގެ أهل ވެރިންނަށް – އެބަހީ: އަނބިދަރިންނަށް – ނަމާދު قائم ކުރުމަށް އަމުރުކުރައްވާށެވެ. އަދި ކަލޭގެފާނު އެކަމުގެމައްޗަށް އެބަހީ: ނަމާދު قائم ކުރުމަށް – ކެތްތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ރިޒުޤު އެދިވަޑައިގަންނަވާ ކަމުގައިވާނަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ސުވާލު ނުކުރައްވަމެވެ. (އެބަހީ: ތިމަންރަސްކަލާނގެ ރިޒުޤު ދެއްވާ ކަލާނގެއެވެ.) އަދި ފަހުކޮޅުވެރި – އެބަހީ: آخرة ދުވަހުގެ ހެޔޮކަންވެރި تقوى ގެ أهل ވެރިންނަށެވެ.

(١٣٣) އަދި އެ مشرك ން ބުންޏެވެ. އެކަލޭގެފާނު އެބަހީ: محمّد ގެފާނު އެކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ حضرة ން (އިލާހީގެންނެވުމެއްކަމަށް) نبي ކަން ދެއްކެވުމަށްޓަކައި معجزة އެއް އަހުރެމެންނަށް ގެންނަވައިދެއްވާށެވެ. ނުވަތަ އެކަހަލަ معجزة އެއް ނުގެނެސްދެއްވަނީ ކީއްވެގެންހޭ؟ (އޭގެ ޖަވާބުގައި الله އަންގަވައެވެ.) އެމީހުންގެގާތަށް ފަހެ އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކަށް ބާވައިލެއްވި صُحُفُ ތަކުގައިވާ ތަކެއްޗާއި (އެ خبر ތައް) ފަހެ ނާއްޔާބާވައެވެ؟ (އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކުގައިވެސް معجزة އަށް އެދި އެއަށް ކާފިރުވުމުން އެމީހުންގެ މައްޗަށް ހަލާކުގައި عذاب އައިސް އެމީހުން ބަލާވެގެންދިޔަކަން އެގޮތުން ތަކުރާރުކުރައްވާފައިވާނެއެވެ). އެމީހުންނަށް އެ خبر ތައް އައިސްފައިވާނެއެވެ.

(١٣٤) އަދި އެކަލޭގެފާނު يعني: محمّد ގެފާނު رسول ކަމުގައި ފޮނުއްވުމުގެކުރިން عذاب އެއް ފޮނުއްވައިގެން އެމީހުން ހަލާކުކުރެއްވިނަމަ ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. އޭ އަހުރެމެންގެ ربّ އެވެ. އަހުރެމެންގެ ގާތަށް رسول އަކު ނުފޮނުއްވީ ކީއްވެތޯއެވެ؟ ނުވަތަ رسول ބާކަލޭ ފޮނުއްވިނަމައެވެ. އަހުރެމެން ދުނިޔޭގައި މި عذاب ން ހަލާކުވުމަށް އަދި آخرة ގައި ނަރަކައަށް ވަދެ ދެރަވުމުގެ ކުރިން އަހުރެމެން އެ رسول ގެ އާޔަތްތަށް އިތުބާރުކުރާ މީހުންގެ ތެރޭގައި تبع ވެވުނީސް އެހެންނަމަވެސްއެވެ. تبع ވިޔަސްވެ.

(١٣٥) (އޭ رسول الله އެވެ.) ކަލޭގެފާނު – އެ مشرك ންނަށް – ވިދާޅުވާށެވެ. އަހުރެމެންނާ ކަލޭމެންނާ ދެބައިމީހުންގެ ކޮންމެ ބައެއްވެސް إنتظار ކުރާ ބައެކެވެ. ފަހެ ކަލޭމެން إنتظار ކުރާށެވެ. ސީދާ حقّ މަގުގައި ބައިވެރި އަދި މަގުސަދުކުރި ތެދުމަގުގައިވާ ބައަކީ ނިކަން ކުޑަ ކަލޭމެން އެނގޭނެއެވެ.

والحمد للّه على كرمه واحسانه